

«TAURAN Insurance» Сақтандыру компаниясы» АҚ
Директорлар кеңесінің шешімімен бекітілген
28.05.2026 жылғы №22/26 хаттама
күшіне енген күні 28.05.2026 жыл

«TAURAN INSURANCE» САҚТАНДЫРУ КОМПАНИЯСЫ» АҚ
МҮЛІКТІ ЕРІКТІ САҚТАНДЫРУ
ЕРЕЖЕЛЕРІ

МАЗМҰНЫ:

Тарау:	Бет.
1. Жалпы ережелер	3
2. Сақтандыру объектісі	4
3. Сақтандыру жағдайы	5
4. Сақтандыру жағдайлары ұғымдары	5
5. Сақтандыру жағдайларынан ерекшеліктер және сақтандыруды шектеу	8
6. Сақтандыру шартын жасау тәртібі	9
7. Сақтандыру сомаларын айқындау тәртібі	11
8. Сақтандыру сыйлықақысы. Франшиза	12
9. Сақтандыру шартының қолданылу мерзімі мен орны	12
10. Тараптардың құқықтары мен міндеттері	12
11. Сақтанушының сақтандыру жағдайы басталған кездегі іс-әрекеттері	15
12. Сақтандыру жағдайының басталғанын және шығындар мөлшерін растайтын құжаттардың тізбесі	16
13. Сақтандыру төлемдерін жүзеге асырудың тәртібі мен шарттары. Сақтандырушыны төлемді жүзеге асырудан босату негіздері. Сақтандыру төлемі немесе сақтандыру төлемінен бас тарту туралы шешім қабылдау мерзімі.	17 20
14. Суброгация	
15. Қосарланған сақтандыру	21
16. Сақтандыру шартының шарттарын тоқтату және өзгерту талаптары	21
17. Дауларды шешу тәртібі	22
18. Басқа шарттар	22
19. Экономикалық санкциялар, КЖ/ТҚ/ЖҚҚТҚҚ бойынша ескертпе	23

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Осы мүлікті ерікті сақтандыру ережелері (бұдан әрі – Ережелер) «TAURAN Insurance» Сақтандыру компаниясы» АҚ (бұдан әрі – Сақтандырушы) тарапынан Қазақстан Республикасының «Сақтандыру қызметі туралы» Заңының 6-бабы 3-тармағының 3), 4), 5), 6), 6-1) және 7) тармақшаларында көрсетілген кластардан басқа мүлікті ерікті сақтандыру класы шеңберінде әзірленген, сондай-ақ Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексіне (бұдан әрі – ҚР АҚ) және Қазақстан Республикасының «Сақтандыру қызметі туралы» Заңына (бұдан әрі – Сақтандыру қызметі туралы Заң) сәйкес әзірленген.

2. Сақтандыру шарты бойынша Сақтандырушы сақтандыру шартында көзделген сақтандыру жағдайы басталған кезде Сақтанушыға немесе сақтандыру шарты оның пайдасына жасалған өзге тұлғаға (Пайда алушыға) сақтандыру шартында белгіленген сақтандыру сомасы шегінде, сақтандыру шартымен айқындалған сақтандыру сыйлықақысы үшін сақтандыру төлемін жүзеге асыруға міндеттенеді.

3. Осы Ережелерде мынадай ұғымдар пайдаланылады:

1) **Сақтанушы** - сақтандырушымен сақтандыру шартын жасаған тұлға. Егер сақтандыру шартында өзгеше көзделмесе, сақтанушы бір мезгілде сақтандырылушы болып табылады;

2) **Пайда алушы** - сақтандыру шартына сәйкес сақтандыру төлемін алушы болып табылатын тұлға;

3) **Сақтандырылушы** - өзіне қатысты сақтандыру жүзеге асырылатын тұлға;

4) **Сақтандыру жағдайы** – сақтандырушының сақтанушыға (пайда алушыға) сақтандыру төлемін жүзеге асыру міндеті туындайтын сақтандыру шартында көзделген, оның басталу ықтималдығы мен кездейсоқ белгілеріне ие оқиға;

5) **Сақтандыру сыйлықақысы** - сақтанушының сақтанушыға (пайда алушыға) сақтандыру шартында айқындалған мөлшерде сақтандыру төлемін жүргізу міндеттемесін қабылдағаны үшін сақтанушы сақтандырушыға төлеуге міндетті ақша сомасы;

6) **Сақтандыру сомасы** - сақтандыру объектісі сақтандырылған және сақтандыру жағдайы басталған кездегі сақтандырушы жауапкершілігінің шекті көлемін білдіретін ақша сомасы;

7) **Нақты құн** - сақтандыру объектісінің нақты (нарықтық) құны сақтандыру шартын жасау күні қолданыста болған бағалар негізге алына отырып есептеледі;

8) **Сақтандыру төлемі** - сақтандырушы сақтанушыға (пайда алушыға) сақтандыру жағдайы басталған кезде сақтандыру шартында көрсетілген сақтандыру сомасы шегінде төлейтін ақша сомасы;

9) **Франшиза** - сақтандыру шарттарында көзделген сақтандырушыны белгілі бір мөлшерден аспайтын залалды өтеуден босату. Франшиза шарт қойылатын (шегерілмейтін) және шарт қойылмайтын (шегерілетін) болады. Шарт қойылатын франшиза кезінде сақтандырушы франшизаның белгіленген мөлшерінен аспайтын залалды өтеуден босатылады, бірақ, егер оның мөлшері осы сомадан көп болса, залалды толық өтелуге тиіс. Шарт қойылмайтын франшиза кезінде залал барлық жағдайларда белгіленген соманы шегере отырып өтеледі. Франшиза не сақтандыру сомасына пайызбен, не абсолюттік мөлшерде белгіленеді;

10) **Құрылыстардың, тұрғын үй-жайлардың ішкі әрлеуі, олардың балкондары мен лоджияларын әрлеуді қоса алғанда, осы Ережелерге сәйкес сылау және сырлау жұмыстарының барлық түрлері, оның ішінде жапсырма жұмыстары, қабырғаларды ағаштың барлық түрлерімен, пластиктермен және басқа да материалдармен әрлеу, оларды тұсқағазбен желімдеу түсініледі. сондай-ақ еден мен төбенің жанғыш элементтері, әйнектеуді қоса алғанда, есік және терезе жанғыш конструкциялары, жапсарлас салынған жиһаз. Еден мен төбенің жанбайтын жабындары кезінде тек қана олардың жанатын жабындары ескеріледі;**

11) **Тұрғын үй-жай (пәтер)** – тұрақты тұруға арналған және пайдаланылатын, тұрғын үйдің тұрғын және тұрғын емес алаңын қамтитын жеке үй-жай (баспалдақ алаңдарын, жертөлелерді, биік үйлердегі шатырларды қоспағанда).

4. Сақтанушы сақтандыру шартында үшінші тұлғаны сақтандырылушы ретінде айқындай алады. Мұндай жағдайларда сақтандырылушының мүлкі және онымен байланысты мүліктік мүдделер сақтандыру объектісі болады. Сақтандыру шартын жасау кезінде сақтанушы сақтандырылушының мүлікті сақтандыруға жазбаша келісімін алуға міндетті.

Егер сақтандыру шартында сақтандырылушы көрсетілмесе, онда ол автоматты түрде сақтанушы болып табылады.

5. Сақтандырылушының пайдасына сақтандыру шартын жасасу сақтанушыны осы сақтандыру шарты бойынша міндеттерді орындаудан босатпайды.

6. Сақтанушы сақтандыру шартын жасау кезінде кез келген тұлғаны пайда алушы ретінде тағайындауға құқылы. Егер сақтанушы сақтандырылушы болмаса, онда пайда алушы сақтандырылушы болуға тиіс не ол сақтандырылушының жазбаша келісімімен тағайындалады.
7. Мүлікті сақтандыру кезінде сақтанушының, сақтандырылушының, пайда алушының заңға, өзге де құқықтық актіге немесе шартқа негізделген осы мүлікті сақтауға мүддесі болуға тиіс.
8. Сақтанушының, сақтанушы болып табылмайтын сақтандырылушының, пайда алушының сақтандырылған мүлікті сақтауға мүддесі болмаған кезде жасалған сақтандыру шарты жарамсыз.
9. Сақтанушы сақтандыру жағдайы басталғанға дейін сақтандырушыны жазбаша хабардар ете отырып, сақтандыру шартында көрсетілген сақтандырылушы болып табылмайтын пайда алушыны басқа тұлғамен ауыстыруға құқылы.
10. Пайда алушы сақтанушымен оның келісімінен туындайтын сақтандыру шарты бойынша белгілі бір міндеттерді орындағаннан немесе сақтандырушыға сақтандыру төлемін жүзеге асыру жөнінде талап қойғаннан кейін оны басқа тұлғамен ауыстыруға болмайды.

2-тарау. Сақтандыру объектісі

11. Сақтанушының (сақтандырылушының) сақтандыру шартында көрсетілген мүлікті иеленуге, пайдалануға және/немесе оған билік етуге байланысты мүліктік мүдделері сақтандыру объектісі болып табылады.
12. Осы Ережелерге сәйкес сақтандыруға сақтанушыға (сақтандырылушыға/пайда алушыға) меншік құқығында, шаруашылық жүргізу немесе жедел басқару құқығында тиесілі жылжымайтын және/немесе жылжымалы мүлік қабылданады, сондай-ақ Сақтанушы сенімгерлік басқаруға, жалға алуға, лизингке, кепілге, сақтауға, сатуға және басқа да заңды негіздер бойынша қабылдаған, Сақтанушы кредитке сатып алған және осы кредитті қамтамасыз ету болып табылатын мүлік.
13. Осы Ережелердің негізінде мынадай мүлік сақтандырылуы мүмкін:
- 1) жер учаскесінде орналасқан кез келген жылжымайтын мүлік (ғимараттар, құрылыстар, өндірістік цехтар, қойма үй-жайлары, инженерлік жүйелерді қамтитын үйлер мен пәтерлер және т.б.); Сондай-ақ, осы тармақша бойынша тараптардың қосымша келісімі бойынша шартта сыртқы және ішкі әрлеу элементтері енгізілуі мүмкін;
  - 2) кез келген жылжымалы мүлік (жеке өндірісте/шаруашылықта пайдаланылатын және тұрмыстық/өндірістік және мәдени қажеттіліктерді қанағаттандыруға арналған кеңселік/үй-жай, тұрмыстық және тұтыну заттары); үй-жайдағы не жабдықталған қойма алаңдарындағы тауар қорлары мен басқа да жылжымалы мүлік; машиналар мен жабдықтар, көлік құралдары, жылжымалы құрылыс, ауыл шаруашылығы және өзге де машиналар, ішкі істер жол полициясы органдарында тіркеуге жатпайды; технологиялық жарақ; есептеу, электрондық, бейне, радиотехника және т.б.)
14. Осы Ережелерге сәйкес, егер сақтандыру шартында өзгеше арнайы көзделмесе, осы тармақта санамаланған заттар сақтандыруға қабылданбайды:
- 1) кез келген валютадағы қолма-қол ақша;
  - 2) акциялар, облигациялар және басқа да бағалы қағаздар;
  - 3) антиквариат;
  - 4) қолжазбалар, жоспарлар, схемалар, сызбалар, нысандар, негативті және позитивті пленкалар, фотонегативтер, картотекалар, бухгалтерлік және іскерлік кітаптар, өзге де құжаттар;
  - 5) кез келген түрдегі жеткізгіштердегі ақпарат;
  - 6) үлгілер, модельдер, макеттер, прототиптер, көрме даналары;
  - 7) зергерлік әшекейлер, бағалы металдар мен тастардан жасалған бұйымдар;
  - 8) құймалардағы бағалы металдар және жиектемесіз асыл тастар;
  - 9) маркалардың, монеталардың, ақша белгілерінің және бондардың, суреттердің, картиналардың, мүсіндердің немесе басқа да топтамалары мен өнер туындыларының топтамалары;
  - 10) жарылғыш заттар мен оқ-дәрілер;
  - 11) монеталар немесе жетондар қызмет көрсететін автоматтар/төлем терминалдары;
  - 12) жануарлар, құстар, балықтар, өсімдіктер;
  - 12) өнім - белгілі бір ауыл шаруашылығы дақылдарын өсіру нәтижесінде оны шаруашылықта, өңірде немесе елде егудің (отырғызудың) барлық алаңынан алынған өсімдік шаруашылығы өнімінің жалпы (жалпы) жиналымы.

3-тарау. Сақтандыру жағдайы

15. Осы Ережелерге сәйкес жасалған сақтандыру шарты бойынша жылжымалы, жылжымайтын мүліктің жоғалуына (жойылуына) немесе зақымдануына және/немесе сақтандыру шартында көрсетілген мүлікті әрлеуге әкеп соқтырған сақтандыру шартының қолданылуы ішінде болған мынадай оқиғалар сақтандыру жағдайы болып табылады:

- 1) өрт, жарылыс, найзағайдың түсуі;
- 2) дүлей апат (жер сілкінісі, су тасқыны, дауыл, қирау, көшкін, топырақтың шөгуі, опырылу, тас құлау, көшкін, сел, бұршақ);
- 3) ақаулы су құбыры, кәріз, жылу жүйелері залал келтірген;
- 3) соқтығысу, соққы беру (сақтандырылуға жататын мүлікке көлік құралдарының соғылуы);
- 4) үшінші тұлғалардың құқыққа қарсы әрекеттері, атап айтқанда: ұрлықпен, тонаумен, қарақшылықпен;
- 5) басқарылатын ұшу аппараттарының немесе олардың бөліктерінің құлауы;
- 6) көршілес үй-жайлардан (пәтерлерден, үй бөліктерінен), сақтанушыға бөтен үй-жайлардан судың өтуі.

16. Тараптардың келісімі бойынша және Сақтандыру шартына не сақтандыру бағдарламасына сәйкес осы Ереженің 3-тарауының 15-тармағында көрсетілмеген сақтандыру жағдайларының өзге тізбесі белгіленуі мүмкін.

17. Сақтандыру жағдайы ретінде қаралатын оқиғаның төменде санамаланған барлық белгілері болуы тиіс:

- 1) оқиғаның болу ықтималдығы мен кездейсоқтығы;
- 2) оқиғаның нақты уақытына немесе орнына, сондай-ақ оқиғаның басталуы нәтижесіндегі залалдардың мөлшеріне қатысты болжауға болмайтын;
- 3) оқиға шарттың қолданылуы шегінде болмай қоймайтын және объективті болуы тиіс деген қауіп болмаған, бұл туралы тараптар немесе ең болмағанда сақтанушы білетін немесе алдын ала хабардар болған;
- 4) оқиғаның басталуының сақтанушының (сақтандырылушының, пайда алушының) мүліктік мүддесі үшін теріс, тиімсіз экономикалық салдары болса;
- 5) оқиғаның басталуы сақтанушының (сақтандырылушының, пайда алушының) ерік білдіруіне және (немесе) ниетіне байланысты емес және пайда табу және (немесе) ұтыс алу мақсатын көздемейді (алыпсатарлық тәуекел).

4-тарау. Сақтандыру жағдайларының ұғымдары.

§1. Өрт, жарылыс, найзағайдың түсуі.

18. «Өрт» тәуекелі деп отты жағуға және ұстап тұруға арналған арнайы орындардан тыс жерде пайда болған немесе осы орындардан тыс шыққан, өз бетінше таралуға қабілетті және материалдық залал келтіретін бақылаусыз жану түсініледі.

Осы оқиға бойынша төменде аталғандардың нәтижесінде туындаған залал өтеледі:

- 1) өрт кезінде сақтандырылған мүлікке жалынның, жану өнімдерінің, ыстық газдардың, жоғары температураның әсер етуі;
- 2) сақтандырылған мүлікке апаттық босатылған ыстық балқымалардың (осы балқымалары бар ыдыстардың немесе сыйымдылықтардың өздерінен басқа) әсер етуі;
- 3) сақтандырылған мүлікке өрттің алдын алу және сөндіру мақсатында қолданылатын өрт сөндіру құралдарының әсер етуі.

19. «Жарылыс» тәуекелі деп қысқа уақыт аралығында шектелген көлемде энергияның көп мөлшерін босатудың жылдам өтетін процесі түсініледі.

Осы оқиға бойынша төменде аталғандардың жарылысы нәтижесінде туындаған залал өтеледі:

- 1) бу қазандықтарының, резервуарлардың, газ қоймаларының, газ құбырларының, құбырлардың, машиналардың, аппараттардың және басқа да ұқсас құрылғылардың;
- 2) газдың, шаң-газ қоспасының.

Резервуардың жарылуы (бу қазандығының, газ қоймасының, газ құбырының, құбырдың, машиналардың, аппараттардың және басқа да ұқсас құрылғылардың) қабырғалары ішіндегі және

сыртындағы қысымды теңестіру мүмкін болмайтындай бұзылған жағдайда ғана жарылыс деп есептеледі. Егер резервуардың ішінде химиялық реакциялардың тез өтуінен жарылыс болса, онда зақымданулар қабырғалары бүтін және жарылуларсыз қалғанда да сақтандырумен өтелетін болады.

Бастапқы бастамашы импульс шаңның (газдың) ашылуына ықпал ететін жарылыс **шаң-газ қоспасының жарылысы** болып есептеледі, ол жарылысқа әкеледі.

Жарылғыш заттар — тез химиялық реакцияға түсе алатын, көп мөлшерде жылу мен газ бөлетін және белгілі бір түрде жарылыс жасауға арнайы арналған химиялық қосылыстар немесе заттардың қоспалары.

20. «Найзағайдың түсуі» тәуекелі деп разряд тогы сақтандырылған мүлік арқылы өтіп, сол мүлікке жылулық, механикалық немесе электрлік әсер ететін найзағайлы электр разряды түсініледі.

§2. Ақаулы су құбыры, кәріз немесе жылыту жүйесі салдарынан келтірілген залал, сондай-ақ сақтанушыға тиесілі емес көршілес үй-жайлардан (пәтерлерден, үй бөліктерінен) судың өтуі..

21. Осы Ережелерге сәйкес «ақаулы су құбыры, кәріз, жылыту жүйесі салдарынан залал келтіру, сондай-ақ сақтанушыға тиесілі емес көршілес үй-жайлардан (пәтерлерден, үй бөліктерінен) судың өтуі» тәуекелі деп су құбыры, жылыту және кәріз жүйелеріндегі апаттардың салдарынан, сондай-ақ сақтанушыға/сақтандырылушыға/пайда алушыға тиесілі емес көршілес үй-жайлардан су басу нәтижесінде сақтандырылған мүлікке судың әсер етуінен туындаған залал түсініледі.

22. «Ақаулы су құбыры, кәріз немесе жылыту жүйесі салдарынан залал келтіру» тәуекелі бойынша сақтандыру кезінде сақтанушы міндетті:

- 1) сақтандыру аумағындағы су құбыры, кәріз және жылыту жүйелерінің тиісті түрде пайдаланылуын, оларға уақтылы техникалық қызмет көрсетілуін және жөнделуін қамтамасыз етуге;
- 2) сақтандырылған ғимараттар (құрылыстар) күрделі жөндеу жүргізу немесе өзге мақсаттар үшін 60 (алпыс) күнтізбелік күннен астам мерзімге босатылған жағдайда, жоғарыда көрсетілген құбыр жүйелерін ажыратып, оларды су мен будан уақтылы босатуды қамтамасыз етуге.

§3. Дүлей апаттар.

23. Осы Ережелерге сәйкес «**дүлей апаттар**» тәуекелі деп төмендегілердің салдарынан туындаған залал түсініледі:

- 1) *жер сілкінісі* – жер қойнауында болып жатқан табиғи процестердің нәтижесі болып табылатын, жер асты дүмпулерімен және жер бетінің тербелуімен қатар жүретін құбылыс. су тасқыны;
- 2) *су тасқыны* – қардың қарқынды еруі, мол жауын-шашынның түсуі, желдің әсерінен судың көтерілуі, мұз кептелістері, бөгеттер мен тоғандардың бұзылуы, су ағысының қалыпты жүруіне кедергі келтіретін тау жыныстарының арнаға құлауы салдарынан су айдынынан су массасының қалыпты шекарасынан шығуы.
Боран, дауыл, құйын;
- 3) *боран* – жылдамдығы 20 м/сек-тен асатын ұзаққа созылатын және күшті жел;
- 4) *дауыл* – жылдамдығы 35 м/сек-тен асатын ұзаққа созылатын және күшті жел;
- 5) *құйын* – найзағайлы бұлтта пайда болып, төмен қарай таралатын, тез айналатын ауадан, ылғал, құм, шаң және басқа да қалқыма бөлшектерден тұратын, айналу жылдамдығы 50 м/сек-тен асатын атмосфералық құйын;
- 6) *көшкін* – жер бедерінің еңіс бойымен топырақ массаларының өз салмағының әсерінен төмен қарай сырғуы;
- 7) *топырақтың шөгуі* – табиғи құбылыстар, соның ішінде жер асты сулары деңгейінің өзгеруі, карст қуыстарының төбелерінің опырылуы, шымтезек кен орындарының жануы салдарынан жердің табиғи жарықтарына немесе қуыстарына топырақтың шөгуі;
- 8) *опырылуы, тас құлау* – тау жыныстарының тұрақтылығын жоғалту салдарынан кенеттен опырылуы; тау беткейлерінен тастардың домалауы;
- 9) *қар көшкіні* – 20 м/сек-тен жоғары жылдамдықпен тау беткейлерінен құлайтын немесе сырғитын қар массасы;
- 10) *сел* – нөсер жауындар немесе қардың қарқынды еруі салдарынан болған тасқын нәтижесінде тау өзендерінің арналарында кенеттен пайда болатын лайлы немесе лай-тасты ағындар;

бұршақ.

11) *бұршақ* – әртүрлі мөлшердегі мұз түзілімдері түрінде түсетін атмосфералық жауын-шашынның бір түрі.

24. Жер сілкінісі, опырылу және топырақтың шөгуі салдарынан келтірілген шығындар тек сақтандырылған ғимараттар мен құрылыстарды жобалау, салу және пайдалану кезінде олар орналасқан аумақтың сейсмикалық және геологиялық жағдайлары тиісті түрде ескерілгені құжат жүзінде расталған жағдайда ғана өтелуге жатады.

25. Боран, дауыл, құйын салдарынан болған шығындар тек зиян келтірген желдің жылдамдығы 60 км/сағ (20 м/сек)-тан асқан жағдайда ғана өтеледі, бұл Қазақстан Республикасының тиісті гидрометеорологиялық қызмет мекемелерінің анықтамасымен расталуға тиіс.

§4. Соқтығысу, соққы.

26. Осы Ережелерге сәйкес «**соқтығысу, соққы**» тәуекелі деп төмендегілердің нәтижесінде туындаған залал танылады:

- 1) көлік құралдарының сақтандырылған мүлікке соғылуы (басып өтуі);
- 2) жануарлардың сақтандырылған мүлікпен соқтығысуы;
- 3) ағаштардың, мұздың, қардың құлауы;
- 4) басқарылатын ұшу аппараттарының немесе олардың бөлшектерінің құлауы.

§5. Үшінші тұлғалардың заңсыз әрекеттері. Бұзу арқылы жасалған ұрлық, тонау, қарақшылық..

27. Көрсетілген оқиға бойынша Қазақстан Республикасының қолданыстағы әкімшілік немесе қылмыстық заңнамасына сәйкес сараланатын үшінші тұлғалардың әрекеттері нәтижесінде сақтандырылған мүлікке келтірілген залал өтеледі:

- 1) мүлікті қасақана жою немесе зақымдау;
- 2) абайсызда мүлікті жою немесе зақымдау.

28. «Үшінші тұлғалардың заңсыз әрекеттері» сақтандыру тәуекелінің артуы, заңнамада көзделген жағдайларды қоспағанда, мынадай жағдайлар болып есептеледі:

- 1) сақтандырылған мүлік орналасқан ғимараттар мен үй-жайларды жөндеу немесе қайта жабдықтау, сондай-ақ оларға тікелей жанасатын ғимараттар мен үй-жайларды жөндеу немесе мұндай ғимараттарға құрылыс ағаштарын (ормандарын) не көтергіш құрылғыларды орнату;
- 2) сақтандырылған мүлік орналасқан ғимараттарға немесе үй-жайларға тікелей (үстінен, астынан немесе жанынан) жанасатын үй-жайларды ұзақ мерзімге (60 күнтізбелік күннен астам) босату;
- 3) сақтанушының кілттері жоғалған жағдайда сақтандырылған үй-жайлар мен қоймалардағы құлыптарды дереу баламалы құлыптарға ауыстыру шараларын қолданбауы.

§6 Бұзу арқылы жасалған ұрлық, тонау, қарақшылық.

29. Көрсетілген тәуекел бойынша төмендегілердің нәтижесінде сақтандырылған мүлікке келтірілген залал өтеледі:

- 1) бұзу арқылы жасалған ұрлық;
- 2) тонау;
- 3) қарақшылық.

30. ***Бұзу арқылы жасалған ұрлық*** деп сақтандырылған мүлікті тек қана мына тәсілмен жасырын түрде ұрлау түсініледі:

- 1) қайқы кілттерді, қолдан жасалған кілттерді немесе өзге де техникалық құралдарды қолдана отырып есіктерді немесе терезелерді бұзу.
- 2) сақтандырылған үй-жайлардың ішінде мүлікті сақтау үшін пайдаланылатын заттарды бұзу немесе оларды қайқы кілттермен, қолдан жасалған кілттер немесе өзге де құралдардың көмегімен ашу. Егер бұл үй-жайларды сақтанушыдан бөлек үшінші тұлғалар да шаруашылық мақсатта пайдаланса, мұндай шығындар бойынша сақтандыру арқылы қорғау тек сақтандыру шартында арнайы ескерту болған жағдайда ғана қолданылады;
- 3) бұзушы бұған дейін кәдімгі жолмен кіріп, есігі жабылғанға дейін сол үй-жайда жасырын түрде қалып қойған жабық үй-жайлардан заттарды алып шығуы және үй-жайдан шығу кезінде осы

тармақтың 1) тармақшасында көрсетілген құралдарды пайдалануы.

31. Қарақшылық деп сақтандырылған мүлікті жымқыру мақсатында үй-жайға заңсыз кіру және шабуыл жасау, ол шабуыл жәбірленушінің өмірі мен денсаулығына қауіпті күш қолданумен немесе мұндай күшті тікелей қолдану қаупімен ұштасқан әрекет түсініледі.

32. Тонау деп сақтандырылған мүлікті ашық түрде жымқыру, ол төмендегідей тәсілдермен жасалған әрекет түсініледі:

1) сақтанушыға, оның отбасы мүшелеріне немесе оның жұмысында істейтін адамдарға сақтандырылған мүлікті алып қоюға қарсылықтарын басу мақсатында өмірі мен денсаулығына қауіпті емес күш қолдану арқылы жасалатын әрекет;

2) сақтанушыға (сақтандырылушы/пайда алушыға), оның отбасы мүшелеріне, сақтанушыда жұмыс істейтін адамдарға немесе сақтандырылған объектіні күзетуді жүзеге асыратын күзет ұйымының қызметкерлеріне өмірі мен денсаулығына қауіп төндіру арқылы қорқыту. Егер сақтандыру аумағы бірнеше сақтандырылған ғимараттан тұрса, онда тонау деп сақтанушының немесе оның жұмысында істейтін адамдардың өмірі мен денсаулығына қауіп төнген сол сақтандырылған ғимараттың шегінде мүлікті алып қою түсініледі;

3) сақтанушының, оның отбасы мүшелерінің немесе оның жұмысында істейтін адамдардың дәрменсіз күйде болған кезінде сақтандырылған мүлікті олардан алып қою.

5-тарау. Сақтандыру жағдайларынан ерекшеліктер және сақтандыруды шектеу

33. Сақтандыру жағдайы болып табылмайды және сақтандырушы сақтандыру төлемін жүзеге асырмайды, егер мүліктің жоғалуы (жойылуы) немесе бүлінуі төмендегілердің салдарынан орын алса:

1) соғыс, басып кіру, шет мемлекеттің дұшпандық әрекеттері, әскери немесе сол сияқты операциялар (соғыс жарияланғанына немесе жарияланбағанына қарамастан) немесе азаматтық соғыс;

2) халық көтерілісінің, бүліктің, азаматтық толқулардың, әскери бүліктің, төңкерістің, билікті әскери басып алудың немесе басып алудың, тәркілеудің мөлшеріне ие болатын немесе оларға дейін өсетін көтерілістер, ереуілдер, локауттар, азаматтық тәртіпсіздіктер;

3) қандай да бір ұйымның атынан немесе мүддесінде әрекет ететін және сақтандыру объектісінің бұзылуына немесе зақымдануына әкеп соққан адам немесе адамдар тобы жасаған терроризм актілері; радиоактивті сәулелену немесе радиоактивті отынмен немесе атом отынын жағудан болған радиоактивті қалдықтармен ластану;

4) сақтанушының (пайда алушының), сондай-ақ сақтанушының келісімімен сақтандырылған мүлікті иелену және пайдалану құқығында ұстайтын тұлғаның өрт қауіпсіздігі қағидаларын, жұмыс жүргізу технологиясын, сақтандырылған мүлікті, сондай-ақ ол орналасқан ғимараттар мен құрылыстарды сақтау, пайдалану және техникалық қызмет көрсету жөніндегі нұсқаулықтарды (ережелерді) бұзуы немесе сақтамауы салдарынан;

5) сақтанушының (пайда алушының), сондай-ақ сақтанушымен еңбек немесе азаматтық-құқықтық қатынастағы тұлғалардың қасақана әрекеттері салдарынан;

6) өздігінен тұтану, электр сымдарының, аспаптардың, жабдықтың, инженерлік желілердің қысқа тұйықталуы, әдейі өрт қою, коррозия, шіру, ашу (брожение), табиғи тозу және сақтандырылған мүліктің басқа да табиғи қасиеттері салдарынан;

7) электр тогын беруді тоқтату нәтижесінде;

8) егер бұл тікелей сақтандыру жағдайынан туындамаса, конструкциялардың қирауы, ғимараттардың, құрылыстардың немесе олардың бөліктерінің қирауы;

9) сақтанушыға (пайда алушыға) меншік құқығында немесе өзге де заңды негіздерде тиесілі емес сақтандырылған мүліктің бүлінуі, жойылуы немесе жоғалуы;

10) сақтанушының (пайда алушының) үшінші тұлғалармен шарттық қатынастарынан туындайтын міндеттемелер;

11) сақтанушының (пайда алушының) Қазақстан Республикасының заңнамасын бұза отырып жүзеге асырылатын қызметі;

12) сақтандыру шартын жасау сәтінде сақтанушыға (сақтандырылушыға) белгілі болған ақаулар;

13) жобадағы (дизайндағы), ерекшеліктердегі, өндірістегі, материалдардағы қателер мен қателіктер;

14) мүлікті уақтылы немесе тікелей сақтандыру жағдайынан кейін ұрлау немесе ұрлау, белгісіз және құпия жағдайларда ұрлау;

15) шатырдың ағуы (егер шатыр сақтандыру жағдайы кезінде зақымданбаған болса) немесе есіктердің,

- терезелердің немесе желкөздердің ашық қалуы салдарынан;
- 16) автоматты спринклерлік өрт сөндіру жүйелерінен судың ағуы салдарынан;
- 17) сақтанушының (сақтандырылушының) сақтандырылған жылжымайтын мүлік аумағында жүргізілетін кәсіпкерлік қызметі (яғни сақтандырылған мүлікті мақсаты бойынша пайдаланбау);
- 18) зеңнің, саңырауқұлақтардың, құрттардың, кеміргіштердің, жәндіктердің немесе құстардың әсері;
- 19) сақтандыру аумағында, оған тікелей жақын жерде, көршілес ғимараттарда және үй-жайларда құрылыс-монтаждау немесе жер қазу жұмыстарын не қайта жаңарту және қайта жоспарлау бойынша жұмыстарды жүргізу салдарынан сақтандырылған ғимараттардың құлауы, ғимараттарда жарықтардың және басқа да ақаулардың пайда болуы;
- 20) кез келген себеп бойынша электр энергиясын, суды, газды және жылуды берудегі температураның өзгеруі, іркілістер;
- 21) зақымдану, ластану немесе тоттану;
- 22) әйнектердің сынуы;
- 23) Қазақстан Республикасының заңнамалық актілеріне немесе Шартқа сәйкес жөндеуді немесе қызмет көрсетуді жүргізетін өндіруші, өнім беруші, мердігер немесе ұйым жауапты болатын сақтандырылған мүліктің зақымдануы;
- 24) Сақтанушының немесе оның туыстарының, сақтанушымен еңбек, шарттық қатынастарда тұратын адамдардың алкогольді, есірткі құралдарын немесе басқа да есеңгірететін заттарды тұтынудан немесе медициналық емес мақсаттарда дәрілік препараттарды қолданудан туындаған кез келген нысанда мас күйінде жүзеге асырған құқыққа қарсы әрекеттері нәтижесінде туындаған залал;
- 25) психикалық аурулардан, маскүнемдіктен, нашақорлықтан, эпилепсиядан және олардың әрекет қабілеттілігін шектейтін басқа да аурулардан зардап шегетін адамдардың әрекеттерінен келтірілген залал;
- 26) Сақтанушының еріп жүруінсіз сақтандыру аумағы шегінде сақтандырылған мүлікті өткізу (тиеу мен түсіруді қоса алғанда) салдарынан туындаған залал;
- 27) конструкциялардың қирауы, ғимараттардың, құрылыстардың немесе олардың бөліктерінің қирауы, оның ішінде құрылыс-монтаждау жұмыстарын жүргізу кезінде, егер бұл тікелей сақтандыру жағдайынан туындамаса, тауарлық түрінің жоғалуы, сапасының нашарлауы.
- 34. Сақтандырушы сақтандыру төлемін жүзеге асырмайды:**
- 1) жанама және коммерциялық шығындар, оның ішінде тауарларды жеткізу немесе жұмыстар өндіру (қызметтер көрсету) мерзімдерінің, келісімшарттар (шарттар) бойынша өзге де міндеттемелердің бұзылуына байланысты шығындар (айыппұлдар, тұрақсыздық айыбы және т.б.);
- 2) ұтылған пайда, сақтандыру жағдайының салдары болып табылатын өзге де шығыстар;
- 3) моральдық зиян;
- 4) сот шығындары.
- 35. Егер сақтанушы заңдармен немесе өзге де нормативтік құқықтық актілермен белгіленген өрт қауіпсіздігі, үй-жайлар мен құндылықтарды күзету, жұмыстарды қауіпсіз жүргізу ережелері мен нормаларын немесе өзге де ұқсас нормаларды бұзса, не мұндай бұзушылықтар сақтанушының келісімімен жүзеге асырылса, сақтандырушы сақтанушыны алдын ала жазбаша хабардар ете отырып, көрсетілген бұзушылықтар жойылғанға дейін сақтандыру шарты бойынша өз міндеттемелерін орындауды тоқтатуға немесе сақтандыру шартын бұзуға құқылы.**
- 36. Сақтандырушының қауіпсіздік нормаларының бұзылуына тікелей себеп болған сақтандыру жағдайлары бойынша сақтандыру төлемінен бас тартуға құқығы бар. Алайда, егер осы нормаларды бұзу залалдың туындау себептерімен байланысты болмаса, сақтандыру төлемі жүргізіледі.**
- 37. Сақтандыру шартында осы Ережелерде көрсетілмеген өзге де ерекшеліктер көзделуі мүмкін.**

6-тарау. Сақтандыру шартын жасау тәртібі

- 38. Сақтандыру шарты сақтандырушының ішкі құжаттарына сәйкес сақтанушының белгіленген үлгідегі өтініш-сауалнамасы негізінде жасалады, онда сақтанушы сақтандыру объектісі туралы дәл және толық мәліметтерді және өтініш-сауалнама бланкісінің деректемелеріне сәйкес басқа да қажетті ақпаратты көрсетуге міндетті. Сақтандыруға өтініш-сауалнама сақтандыру шартының ажырамас бөлігі болып табылады. Өтініш-сауалнамада көрсетілген ақпараттың дұрыстығы үшін сақтанушы жауапты болады.**
- 39. Сақтанушы өтініш-сауалнамада көрінеу жалған мәліметтерді көрсеткен кезде сақтандырушы**

сақтандыру жағдайы басталған кезде Қазақстан Республикасының заңдарында көзделген тәртіппен сақтандыру шартын жарамсыз деп тануға құқылы.

40. Сақтанушымен сақтандыру шарты сақтандырушы Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерінде көзделген клиентті тиісінше тексеру жөнінде шаралар қабылдағаннан кейін ғана жасалады.

41. Сақтандырушы сақтандыру шартын жасау үшін сақтанушыдан (сақтандырылушыдан) сақтандыру тәуекелін сипаттайтын қосымша ақпарат талап етуі мүмкін.

42. Сақтандыру шартын жасау кезінде сақтанушы сақтанушыға белгілі сақтандыру жағдайының басталу ықтималдығын және оның басталуынан болатын ықтимал залалдардың мөлшерін айқындау үшін елеулі мәні бар барлық мән-жайларды сақтандырушыға хабарлауға міндетті. Сақтанушы сақтандыруға қабылданатын сақтандырылған мүлікке қатысты сақтандыру тәуекелін айқындау мақсатында оған сұрау салу бойынша сақтандырушы қойған өзге де сұрақтарға жауап беруге міндетті.

43. Сақтандыру шартын жасау алдында сақтандырушы сақтанушыдан (сақтандырылушыдан) мүлікті қарау және суретке түсіру мүмкіндігін қамтамасыз етуді талап етуге құқылы.

44. Сақтандыру шарты жазбаша нысанда төмендегідей тәсілмен жасалады:

- 1) тараптардың Сақтандыру шартын жасауы;
- 2) сақтанушының осы Ережелерге қосылуы және сақтандырушының сақтанушыға сақтандыру полисін беруі.

45. Сақтандыру шартының және сақтандыру полисінің форматтары сақтандырушының ішкі құжаттарымен бекітіледі.

46. Сақтандыру шарты сақтандырушының электрондық цифрлық қолтаңбаны пайдалана отырып электрондық нысанда сақтандыру шартын ресімдеуі немесе Қазақстан Республикасы уәкілетті органының талаптарына сәйкес электрондық ақпараттық ресурстармен алмасу арқылы жасалуы мүмкін. Сақтандыру шартында қамтылуы тиіс:

- 1) сақтандырушының атауы, орналасқан жері және банктік деректемелері;
  - 2) сақтанушының тегі, аты, әкесінің аты (ол болған кезде), жеке сәйкестендіру нөмірі, экономика секторының коды, резиденттік белгісі (Қазақстан Республикасының резиденті немесе Қазақстан Республикасының бейрезиденті), заңды мекенжайы және (немесе) тұрғылықты жері;
  - 3) сақтандыру агентінің тегі, аты, әкесінің аты (ол болған кезде), телефон нөмірі, жеке сәйкестендіру нөмірі (егер ол Қазақстан Республикасының резиденті жеке тұлға болып табылса) немесе сақтандыру агентінің атауы, орналасқан жері және нақты мекенжайы, телефон нөмірі және бизнес-сәйкестендіру нөмірі (егер ол Қазақстан Республикасының резиденті заңды тұлға болып табылса);
  - 4) сақтандыру объектісін көрсету;
  - 5) сақтандыру жағдайын көрсету;
  - 6) сақтандыру сомасының мөлшері, валюта түрі, сақтандыру төлемін жүзеге асыру тәртібі мен мерзімдері;
  - 7) сақтандыру сыйлықақысының (егер төлем бөліп-бөліп төленетін болса, сақтандыру жарнасының) мөлшері, сақтандырушы беретін жеңілдікті (бар болса) ескере отырып, сақтандыру сыйлықақысының жалпы сомасы және сақтандыру сыйлықақысының сомасы, валюта түрі, сақтандыру сыйлықақысын төлеу тәртібі мен мерзімдері;
  - 8) сақтандыру агентіне тиесілі комиссиялық сыйақының болуы немесе болмауы туралы нұсқау;
  - 9) сақтандыру шартының жасалған күні және қолданылу мерзімі;
  - 10) егер ол сақтандыру шарты бойынша сақтанушы болып табылмаса, сақтандырылушының (пайдалушының) сәйкестендіру нөмірін, резиденттік белгісін және экономика секторын көрсету;
  - 11) сақтандыру шартының нөмірі, сериясы (сақтандыру шарты сақтандырушының бланкісінде қағаз нысанында ресімделген жағдайда) немесе деректер қорын қалыптастыру және жүргізу жөніндегі ұйым берген сақтандыру полисінің бірегей нөмірі (сақтандыру полисін электрондық нысанда ресімдеу кезінде);
  - 12) сақтанушыны немесе сақтандырылушыны сақтандыру төлемін жүзеге асыру үшін қажетті жетіспейтін құжаттар туралы хабардар ету мерзімдері;
  - 13) сақтандыру шартының/сақтандыру полисінің қолданылу аумағын көрсету;
  - 14) сақтандырушының қолы (сақтандыру шарты қағаз нысанда ресімделген жағдайда);
  - 15) тараптардың келісімі бойынша сақтандыру шартына Қазақстан Республикасының сақтандыру және сақтандыру қызметі туралы заңнамасына сәйкес өзге де талаптар енгізілуі мүмкін.
- 47.** Сақтандырушының бланкісінде қағаз нысанда ресімделген сақтандыру шарты жоғалған жағдайда сақтандырушы сақтанушының немесе сақтандырылушының өтініші бойынша түпнұсқасымен бірдей

заңды күші бар, жоғарғы оң жақ бұрышында «телнұсқа» деген жазуы бар және сақтандыру шартының бастапқы берілген күнін көрсете отырып, телнұсқа береді (электрондық нысанда жасалған сақтандыру шарттарына қолданылмайды).

48. Сақтандыру шарты, егер онда өзгеше көзделмесе, сақтандырушының банк шотына немесе кассасына сақтандыру сыйлықақысы немесе бірінші сақтандыру жарнасы түскен күннен кейінгі күннен бастап күшіне енеді.

49. Сақтандырушының интернет-ресурсын және (немесе) басқа ұйымдардың интернет-ресурстарын пайдалана отырып сақтандыру шартын жасаған кезде сақтанушы осы Ережелермен танысқаннан кейін сақтандыру сыйлықақысын төлейді, осылайша оған ұсынылған шарттарда осы қосылу шартын жасасуға өзінің келісімін растайды.

50. Сақтандыру шартында көрсетілуге тиіс талаптардың толық еместігі үшін сақтандырушы жауапты болады. Сақтандыру шарты бойынша оның жекелеген талаптарының толық болмауы салдарынан дау туындаған жағдайда дау сақтанушының пайдасына шешіледі.

51. Қажет болған жағдайда сақтанушы қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл жөніндегі ҚР заңнамасының талаптарын сақтау мақсатында сақтандырушы сұратқан барлық қажетті құжаттарды ұсынуға міндеттенеді.

7-тарау. Сақтандыру сомаларын айқындау тәртібі.

52. Сақтандыру шарты бойынша сақтандыру сомасы белгіленеді:

1) ғимараттар, құрылыстар үшін - тозу мен пайдалану-техникалық жай-күйін ескере отырып, сақтандыру шартын жасау сәтіндегі осы жердегі, қаланың ауданындағы нарықтық бағаларға сүйене отырып, ғимараттардың, құрылыстардың нақты құны мөлшерінде;

2) машиналар, жабдықтар, мүкәммал және үй мүлкі үшін - сақтандыру шартын жасасу сәтіндегі тозуды шегере отырып, ұқсас затты сатып алу үшін қажетті соманы негізге ала отырып; сақтанушы сатып алған тауарлық-материалдық құндылықтар (оның ішінде шикізат, жартылай фабрикаттар) үшін - сақтандыру шартын жасасу кезіндегі сатып алу бағасына сүйене отырып;

3) сақтанушы дайындайтын тауар-материалдық құндылықтар үшін - сақтандыру шартын жасау кезіндегі өндірістің нақты шығындарын негізге ала отырып;

4) ішкі әрлеуді сақтандыру кезінде - тозу мен пайдалану-техникалық жай-күйін ескере отырып, мәлімделген көлемдегі жөндеу-қалпына келтіру жұмыстарының құнын негізге ала отырып;

5) үшінші тұлғалармен шарттық қатынастар негізінде сақтанушының пайдалануындағы мүлік үшін - сақтанушының мүліктік жауапкершілігі мөлшерінде, бірақ осы Ережелерде айқындалатын мүлік құнынан аспайтын мөлшерде.

53. Сақтандыру сомасы сақтандыру шартын жасау кезіндегі мүліктің нақты құнынан аспауға тиіс.

54. Егер сақтандыру шартында айқындалған сақтандыру сомасы мүліктің нақты құнынан асып кетсе, сақтандыру шарты жасалған күнгі мүліктің нақты құнынан асып түсетін бөлігінде сақтандыру жарамсыз болып табылады. Егер сақтандыру шартында белгіленген бір сақтандыру жағдайы бойынша сақтандыру сомасы сақтандыру жағдайы басталған сәтте сақтандырылған мүліктің нақты құнынан аз болса, онда сақтандыру төлемі сақтандыру сомасының мүліктің нақты құнына қатынасына барабар жүргізіледі.

55. Сақтандыру шартын жасаған кезде нақты құн тәуелсіз сарапшының қорытындысы немесе сақтанушы мәлімдеген құн негізінде айқындалатын сақтандыру шартын жасау күніне есептеледі (оның ішінде баланстық құны, сатып алу-сату шарты бойынша құны, лизинг, кепіл немесе банктік қарыз шартында белгіленген құны, айналым-сальдо ведомосында және/немесе құнын айқындайтын өзге де құжаттарда белгіленген құны).

56. Сақтандыру сомасы мен нақты құны әрбір сақтандырылған мүлік объектісі немесе сақтандыру шартында көрсетілген мүлік объектілерінің жиынтығы бойынша жеке белгіленеді.

57. Сақтандыру шартында мыналар анықталуы мүмкін:

1) агрегаттық сақтандыру сомасы - сақтандыру арқылы қорғаудың барлық қолданылу кезеңіндегі барлық сақтандыру жағдайлары бойынша жауапкершіліктің жиынтық шекті көлемі;

2) сақтандыруға қабылданған мүліктің әрбір объектісі бойынша жауапкершіліктің шекті көлемі;

3) әрбір немесе бірнеше сақтандыру жағдайлары бойынша жауапкершіліктің шекті көлемі;

4) бір оқиға нәтижесінде сақтандыру жағдайлары сериясы бойынша жауапкершіліктің шекті көлемі;

5) әрбір сақтандыру тәуекелі бойынша не сақтандыру тәуекелдерінің тобы бойынша жауапкершіліктің шекті көлемі.

8-тарау. Сақтандыру сыйлықақысы. Франшиза

58. Сақтандыру шарты бойынша төленуге тиіс сақтандыру сыйлықақысының мөлшері сақтандырушының ішкі құжаттарында белгіленген сақтандыру сыйлықақысының мөлшерлемесін айқындайтын сақтандыру тарифтеріне сәйкес есептеледі.

59. Сақтандыру сыйлықақысын сақтанушы сақтандыру шартындағы сақтандыру жарналарын төлеу кестесіне сәйкес қолма-қол ақшалай немесе қолма-қол ақшасыз нысанда мерзімді сақтандыру жарналары түрінде бір мезгілде немесе тараптардың келісімі бойынша бөліп-бөліп төлеуге тиіс.

60. Сақтанушы сақтандыру шартында айтылған мерзімде сақтандыру сыйлықақысын (сақтандыру жарнасын) төлемеген жағдайда, сақтанушының жазбаша хабарламасынсыз сақтандыру қорғауы 30 күнтізбелік күнге дейінгі мерзімге тоқтатыла тұрады. Сақтандыру арқылы қорғауды тоқтата тұру мерзімі аяқталғаннан кейін және егер сақтанушы мерзімі өткен сақтандыру сыйлықақысын (кезекті сақтандыру жарнасын) төлемесе, сақтандыру шарты бұл туралы сақтанушыға хабарламастан өзінің қолданылуын тоқтатады. Егер сақтандыру арқылы қорғауды тоқтата тұру кезінде сақтандыру оқиғасының белгілеріне жауап беретін оқиға туындаса, онда сақтандырушы осындай шарт бойынша өз міндеттемелерін орындаудан және сақтандыру төлемін жүзеге асырудан босатылады.

61. Егер сақтанушы кезекті жарнаны төлеуді кешіктірсе және сақтандыру жағдайы орын алса, сақтандыру сыйлықақысының төленбеген бөлігін сақтанушы дереу енгізуге тиіс. Егер сақтанушы кезекті жарнаның мерзімі өткен мөлшерін енгізбесе, онда сақтандырушының сақтандыру төлемін жүзеге асырудан бас тартуға құқығы бар.

62. Сақтандыру шарты түрі мен мөлшері сақтандырушының ішкі нормативтік құжаттарында айқындалатын шарт қойылмайтын немесе шарт қойылатын франшизамен, сондай-ақ тараптардың келісімі бойынша жасалады және сақтандыру шартында көрсетіледі не франшиза қолданылмайды.

63. Егер сақтандыру шартында франшиза түрі көрсетілмесе, онда франшиза шарт қойылмайтын деп есептеледі.

9-тарау. Сақтандыру шартының қолданылу мерзімі мен орны

64. Сақтандыру шарты сақтандыру шартында көрсетілген күннен бастап, бірақ сақтандыру сыйлықақысын (бірінші жарнаны) төлеу күнінен ерте емес және сақтандыру шартына қол қойылған күннен ерте емес күшіне енеді және тараптар үшін міндетті болады.

65. Қолданылу мерзімі сақтандыру шартында көрсетіледі.

66. Егер сақтандыру шартында өзгеше көрсетілмесе, сақтандыру арқылы қорғаудың қолданылу мерзімі сақтандыру шартының қолданылу мерзіміне сәйкес келеді.

67. Сақтандыру шартының қолданылу орны (сақтандыру аумағы) сақтандыру шартында көрсетілген аумаққа қолданылады.

68. Сақтандыру аумағы - сақтандырылған мүліктің орналасқан жері (мекенжайы).

69. Жылжымалы мүлік, егер ол сақтандыру аумағының шегінде болған жағдайда ғана сақтандырылған болып есептеледі. Егер сақтандырылған мүлік сақтандыру аумағынан алынса, сақтандыру арқылы қорғау тоқтатылады.

10-тарау. Тараптардың құқықтары мен міндеттері

70. Сақтанушы құқылы:

- 1) сақтандырушыдан сақтандыру шарттарын, сақтандыру шарты бойынша өз құқықтары мен міндеттерін түсіндіруді талап етуге;
- 2) сақтандыру төлемін уақтылы жүзеге асыру туралы талапқа;
- 3) онда айтылған талаптармен сақтандыру шартын мерзімінен бұрын бұзуға;
- 4) сақтандырушының сақтандыру төлемін жүзеге асырудан бас тартуына сотқа шағымдануға;
- 5) сақтандыру құпиясына;
- 6) Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасына, сондай-ақ сақтандыру шартына қайшы келмейтін өзге де іс-әрекеттер жасауға.

71. Сақтанушы міндетті:

- 1) сақтандыру шартында және осы Ережелерде белгіленген мөлшерде, тәртіппен және мерзімдерде сақтандыру сыйлықақыларын төлеуге;
- 2) сақтандырушыға сақтандыру тәуекелінің жай-күйі туралы хабарлауға;
- 3) сақтандыру шартын жасағанға дейін және сақтандыру шартының қолданылу кезеңінде сақтандырушыға сақтандыру жағдайының басталу ықтималдығын және оның басталуынан болуы мүмкін залалдардың мөлшерін айқындау үшін елеулі мәні бар сақтанушыға белгілі мән-жайларды дереу, бірақ 3 (үш) жұмыс күнінен кешіктірмей хабарлауға;
- 4) сақтандыру шартының қолданылу кезеңінде, егер бұл өзгерістер сақтандыру тәуекелінің ұлғаюына әсер етуі мүмкін болса, шарт жасасу кезінде сақтандырушыға хабарламаған мән-жайлардағы өзіне белгілі болған елеулі өзгерістер туралы сақтандырушыға дереу хабарлауға;
- 5) демалыс және мереке күндерін есептемегенде, 3 (үш) жұмыс күні ішінде сақтандырушыны сақтандыру жағдайының басталғаны туралы жазбаша хабардар етуге;
- 6) сақтандыру жағдайынан болатын залалды азайту шараларын қолдануға;
- 7) сақтандыру жағдайының басталғаны туралы құзыретті органдарға хабарлауға;
- 8) зардап шеккен мүлікті (егер бұл қауіпсіздік мүдделеріне қайшы келмесе немесе залалдың ұлғаюына әкеп соқпаса) сақтандырушының өкілі оны сақтандыру жағдайының нәтижесінде болған түрде қарағанға дейін сақтауға;
- 9) сақтандырушының өкіліне зақымданған мүлікті кедергісіз қарау, залалды азайту және сақтандырылған мүлікті құтқару жөніндегі іс-шараларға қатысу, сақтандыру жағдайының себептерін және залал мөлшерін тексеру мүмкіндігін қамтамасыз етуге;
- 10) сақтандырушыға осы Ережелерде және сақтандыру шартында көрсетілген құжаттардың түпнұсқаларын немесе тиісті түрде куәландырылған көшірмелерін беруге;
- 11) сақтандырушыға құзыретті органдар куәландырған бүлінген, жойылған немесе жоғалған мүліктің тізбесін (тізімін) ұсынуға (сақтандыру жағдайының сипатына қарай);
- 12) егер құзыретті органдар оның өзінің мақсатына сәйкес пайдалануға жарамды екенін анықтаса, сақтандыру жағдайы нәтижесінде бүлінген мүліктен немесе оның бір бөлігінен бас тартпауға міндетті. Мұндай мүліктің құны сақтандыру төлемі сомасынан шегерілуге тиіс;
- 13) үшінші тұлғалардан сақтандыру жағдайы нәтижесінде келтірілген залалдардың қандай да бір өтемін (өтемақысын) алғаны туралы сақтандырушыны дереу жазбаша хабардар етуге;
- 14) сақтандыру жағдайының басталуына жауапты тұлғаға талап қою құқығының сақтандырушыға ауысуын қамтамасыз етуге;
- 15) сақтандырушыға сол сақтандыру объектісіне қатысты басқа сақтандырушылармен осыған ұқсас сақтандыру шарттарының болуы/жасалуы туралы хабарлауға;
- 16) сақтандырушыға сақтандыру жағдайының басталуына қатысы бар үшінші тұлғаларға қандай да бір наразылықтар туралы хабарлауға;
- 17) сақтандыру жағдайының белгілері бар және/немесе сақтандыру жағдайының басталуы салдарынан болуы мүмкін оқиға басталған кезде осы Ережелерде көрсетілген қажетті іс-әрекеттерді жасауға;
- 18) сақтандыру шартының талаптары және сақтандыру сыйлықақыларының, сомалардың және төлемдердің мөлшері туралы құпиялылықты сақтауға.
- 19) тәуекел дәрежесі ұлғайған кезде сақтандыру шартына өзгерістер енгізуге және/немесе сақтандырушының сақтандыру шартының өзгергені және/немесе сақтандыру сыйлықақысының қосымша төленгені туралы хабарламасын алған күннен бастап 5 (бес) жұмыс күні ішінде қосымша сақтандыру сыйлықақысын төлеуге;
- 20) Қазақстан Республикасы Азаматтық кодексінің 841-бабында көзделген негіздер бойынша сақтандыру шартының қолданылуы мерзімінен бұрын тоқтатылған жағдайда сақтандырушыға растайтын құжаттарды табыс етуге міндетті.

72. Сақтандырушы құқылы:

- 1) сақтандыру шартын жасау кезінде сақтандырылатын мүлікке тексеру жүргізуге, ал қажет болған кезде оның нақты құнын белгілеу мақсатында тәуелсіз бағалау тағайындауға;
- 2) дербес талаптарын мәлімдемейтін үшінші тұлға ретінде сотқа қатысуға;
- 3) осы Ережеде және сақтандыру шартында көзделген негіздер бойынша сақтандыру төлемін жүзеге асырудан бас тартуға;
- 4) сақтандырылған тәуекел дәрежесі жоғарылаған немесе оның көлемі кеңейген жағдайда сақтанушыға

сақтандыру шартының талаптарын өзгертуді немесе толықтыруды, оның ішінде қосымша сақтандыру сыйлықақысын төлеуді талап етуді ұсынуға;

5) сақтандыру жағдайының басталуына қатысы бар үшінші тұлғаларға наразылық білдіруге;

6) өзіне ұсынылатын ақпарат пен құжаттарды, сондай-ақ сақтанушының (сақтандырылушының) сақтандыру шартының талаптары мен талаптарын орындауын тексеруге;

7) тиісті мемлекеттік органдар мен ұйымдардан олардың құзыретіне сүйене отырып, сақтандыру жағдайының басталу фактісін және мүлікке келтірілген зиянның мөлшерін растайтын құжаттарды сұратуға;

8) бүлінген мүлікті қарауға қатысуға;

9) кез келген ақылға қонымды уақытта тәуекелдің туындауына ықпал ететін мән-жайлардың болуын инспекциялауға және тексеруге;

10) сақтанушы немесе сақтандырылушы сақтандыру шартының немесе осы Ережелердің талаптарын бұзған жағдайда сақтандыру шартын мерзімінен бұрын тоқтатуға;

11) сақтанушыдан сақтандыру жағдайының басталу ықтималдығын және оның басталуынан болатын ықтимал зиянның (сақтандыру тәуекелінің) мөлшерін айқындау үшін елеулі маңызы бар мән-жайлар туралы мәліметтер алуға, егер бұл мән-жайлар сақтандырушыға белгісіз және белгілі болуға тиіс болса (елеулі мәліметтер өтініште белгіленеді);

12) сақтандыру тәуекелін бағалауға;

13) сақтандыру сыйлықақысын уақытылы алуға;

14) сақтандыру жағдайының басталғаны және оның құжаттамалық расталғаны туралы уақытылы хабарлауға;

15) сақтанушы сақтандырушыға сақтандыру шартын жасау кезінде сақтандырушыға хабарланған мән-жайлардағы белгілі болған елеулі өзгерістер туралы хабарлау міндетін орындамаған кезде, егер бұл өзгерістер сақтандыру тәуекелінің ұлғаюына елеулі әсер етуі мүмкін болса не егер сақтанушы шарт талаптарының өзгеруіне немесе сақтандыру сыйлықақысын тәуекел дәрежесінің ұлғаюына мөлшерлес қосымша төлеуге қарсылық білдірсе, сақтандыру шартын бұзуды талап етуге.

73. Сақтандырушы міндетті:

1) сақтанушыны осы Ережелермен таныстыруға;

2) сақтандыру жағдайы басталған кезде сақтандыру ережелерінде белгіленген мөлшерде, тәртіппен және мерзімдерде сақтандыру төлемін жүргізуге;

3) сақтанушыға (сақтандырылушыға) сақтандыру жағдайы кезінде шығындарды азайту үшін ол жұмсаған шығыстарды өтеуге;

4) сақтандыру құпиясын қамтамасыз етуге;

5) сақтандыру жағдайының басталғаны туралы белгілі болысымен алынған хабарламаны дереу тіркеуге;

6) сақтанушыға (пайда алушыға) сақтандыру жағдайы бойынша алынған құжаттардың тізбесін және оларды қабылдау күнін көрсете отырып анықтама беруге;

7) сақтанушы (сақтандырылушы, пайда алушы) не олардың өкілі сақтандыру төлемін жүзеге асыру үшін қажетті барлық құжаттарды ұсынбаған жағдайда, оларды жетіспейтін құжаттар туралы 10 (он) жұмыс күні ішінде немесе сақтандыру шартында көрсетілген өзге де мерзімде хабардар етуге міндетті.

74. Тараптардың құқықтары мен міндеттерінің тізбесі түпкілікті болып табылмайды, тараптардың жекелеген міндеттері осы Ережелердің басқа тармақтарында көзделген.

75. Пайда алушы құқылы:

1) сақтандырушыдан сақтандыру шарттарын, осы Ережелерде көрсетілген өз құқықтары мен міндеттерін түсіндіруді талап етуге;

2) сақтандырушыға сақтандыру төлемін жүзеге асыру туралы талап қоюға;

3) шартта немесе осы Ережелерде көзделген тәртіппен және шарттарда сақтандыру төлемін алуға;

4) сақтанушының пайдасына сақтандыру төлемін алудан толық немесе бір бөлігінде бас тартуға;

5) сақтандырушының сақтандыру төлемін жүзеге асырудан немесе оның мөлшерін азайтудан бас тартуына Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен дау айтуға;

6) Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасына, сондай-ақ осы Ережелерге қайшы келмейтін өзге де іс-әрекеттер жасауға құқығы бар.

76. Пайда алушы міндетті:

1) егер Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасында белгіленген талап қою мерзімі ішінде ережелердің/шарттың немесе Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасының талаптарына

сәйкес пайда алушыны сақтандыру төлемін алу құқығынан толық немесе ішінара айыратын мән-жай анықталса, жазбаша хабарламаны алған сәттен бастап 7 (жеті) жұмыс күнінен кешіктірілмейтін мерзімде сақтандырушыға сақтандыру төлемінің барлық сомасын қайтаруға.

11-тарау. Сақтанушының сақтандыру жағдайы басталған кездегі іс-әрекеттері

77. Сақтандыру жағдайының басталуын, сондай-ақ оған келтірілген шығындарды дәлелдеу сақтанушыға (сақтандырылушыға/пайда алушыға) жүктеледі.

78. Сақтандыру жағдайының белгілері бар және/немесе сақтандыру жағдайының басталуы салдарынан болуы мүмкін оқиға басталған кезде, сондай-ақ сақтандыру жағдайы басталған кезде сақтанушы (сақтандырылушы) міндетті:

1) болған оқиға туралы құзыретіне қарай уәкілетті органдарға (құқық қорғау органдары, полиция, өртке қарсы қызметтер, төтенше жағдайлар бойынша мән-жайларды тексеру жөніндегі уәкілетті органдар, коммуналдық қызметтер және т.б.) дереу хабарлауға;

2) 3 (үш) жұмыс күні ішінде, демалыс және мереке күндерін есептемегенде, сақтандырушыны немесе оның өкілетті өкілін сақтандыру жағдайының басталғаны туралы жазбаша хабардар етуге және онымен одан арғы іс-қимылды келісуге, сондай-ақ сақтандырушы белгілеген нысан бойынша сақтандыру жағдайының басталғаны туралы жазбаша өтініш беруге;

3) ықтимал залалдарды болдырмау немесе азайту үшін қалыптасқан жағдайларда ақылға қонымды және қолжетімді шараларды, оның ішінде зақымданған мүлікті құтқару және сақтау шараларын қабылдау (егер сақтандырушы нақты шаралар қабылдау туралы нұсқауды хабарласа, сақтанушы (сақтандырылушы) оны орындауға міндетті);

4) құзыретті органдарда оқиғаны құжаттамалық ресімдеуді қамтамасыз етуге;

5) сақтандырушыға сақтанушының (сақтандырылушының) иелігіндегі, пайдалануындағы және/немесе иелігіндегі бүлінген немесе жоғалған мүліктің тізімдемесін беруге міндетті. Бұл тізімдемелер сақтандырушымен келісілген мерзімде, бірақ кез келген жағдайда сақтандыру жағдайы басталған күннен бастап бір айдан кешіктірілмей ұсынылуға тиіс. Тізімдемелер сақтандыру шарты жасалған күнгі зақымданған заттардың нарықтық құны көрсетіле отырып жасалады. Тізімдемені жасау жөніндегі шығыстарды сақтанушы көтереді;

6) сақтандырушыға не оның өкілдеріне бүлінген мүлікке тексеру немесе тексеру жүргізу, келтірілген залалдың себептерін тексеру және мөлшерін белгілеу, залалды азайту және сақтандырылған мүлікті құтқару жөніндегі іс-шараларға қатысу, сондай-ақ осы сақтандыру жағдайына қатысты барлық ақпаратты, оның ішінде жазбаша түрде хабарлау және сақтандырушы талап еткен құжаттарды ұсыну мүмкіндігін қамтамасыз етуге;

7) сақтандырушы бұған өз келісімін бергенге дейін, егер бұл залалдың ұлғаюына әкеп соқпаса, сақтандыру жағдайы болған жерде қандай да бір өзгерістерге жол бермеуге;

8) сақтандыру жағдайының басталу фактісін және келтірілген зиянның мөлшерін растайтын құжаттарды өз есебінен жинауға және сақтандырушыға ұсынуға.

79. Егер сақтанушы (сақтандырылушы) осы Ережелердің 70-тармағында көрсетілген міндеттемелерді орындамаса, сақтандырушы оған зиянды өтеуден бас тартуға құқылы. Егер жоғалған (ұрланған) және бүлінген мүлік туралы құзыретті органдарға мәлімделмеген немесе уақтылы мәлімделмеген болса, онда сақтандырушы осы мүлікке қатысты бөлігінде ғана сақтандыру төлемін жүзеге асыру жөніндегі міндеттен босатылады.

80. Сақтанушының сақтандырушының мүдделеріне қарсы бағытталған әрекеттер жасауға құқығы жоқ.

12-тарау. Сақтандыру жағдайының басталғанын және шығындар мөлшерін растайтын құжаттардың тізбесі

81. Сақтандырушы пайда алушыға сақтандыру төлемін сақтанушының (пайда алушының) сақтандыру жағдайы туралы жазбаша өтініші, сақтандыру жағдайының басталу фактісін және залалдардың мөлшерін растайтын ұсынылған құжаттар негізінде жүргізеді.

	Құжаттар тобы	Сипаттамасы
1.	Сақтандыру жағдайы туралы өтініш	сақтандырушының нысаны бойынша
2.	Өтініш берушінің жеке басын растайтын құжаттар (түпнұсқалары)	өтініш берушінің жеке куәлігі/төлқұжаты, сақтандыру компаниясында іс жүргізу және/немесе сақтандыру төлемін алу құқығына сенімхат (егер сақтанушы, пайда алушы өкіл арқылы әрекет еткен жағдайда);
3.	Сақтандыру шарты (түпнұсқасы, телнұсқасы, бар болса);	Сақтанушының данасы
4.	Растайтын құжаттар:	
1)	сақтандырылған мүлікті иелену, пайдалану және/немесе оған билік ету құқығы	мүлікті иелену, пайдалану және/немесе билік ету құқығын растайтын сатып алу-сату, жалдау, айырбастау, сыйға тарту шартының немесе өзге де құжаттың нотариалды куәландырылған көшірмесі немесе мүлікті иелену, пайдалану және/немесе билік ету құқығын растайтын құжаттың көшірмесімен салыстыру үшін түпнұсқасы.
2)	сақтандыру жағдайының болуы (түпнұсқалары);	өрт, дүлей апаттар кезінде - төтенше жағдайлар бойынша мән-жайларды тексеру жөніндегі уәкілетті органның, өрт қауіпсіздігі қызметінің актісі/анықтамасы; сақтанушыға/сақтандырылушыға тиесілі емес көршілес үй-жайлардан және/немесе су құбыры, жылыту, кәріз жүйелерінен су зақымданған кезде - көп пәтерлі үйлерде орналасқан үй-жайлар үшін, өзге үй-жайлар/ғимараттар үшін ПИК (пәтер иелері кооперативінің) актісі (не ПИК болмаған кезде) - апаттық қызметтер актілері; үшінші тұлғалардың құқыққа қарсы әрекеттері кезінде - қылмыстық/әкімшілік іс қозғау туралы қаулы, заңды күшіне енген іс жүргізу құжаты, ол істі қысқартуға жатады; соқтығысу, соққы беру кезінде - құзыретіне тіркеу, осындай жағдайларды тергеу кіретін уәкілетті органдардың құжаттары; басқарылатын ұшу аппараттары құлаған кезде - төтенше жағдайлар бойынша мән-жайларды тексеру жөніндегі уәкілетті органның актілері.
3)	келтірілген залалдың мөлшері (түпнұсқалары);	зақымдану дәрежесін көрсете отырып, сақтанушы (сақтандырылушы, пайда алушы) жасаған жоғалған және/немесе зақымданған мүлік актісі; тауарлық жүкқұжаттар мен чектер, жұмыстарды тапсыру-қабылдау актілері, калькуляциялар, жөндеу-қалпына келтіру жұмыстарына арналған сметалар; сақтандыру аумағында сақтандыру жағдайы кезінде сақтандырылған тауардың орналастырылғанын растайтын қойма есебінің құжаттарын; залалдың мөлшері туралы тәуелсіз сараптама (бағалау) ұйымдарының қорытындылары; келтірілген зиянның мөлшерін растайтын өзге де құжаттар (бар болса).

82. Сақтанушы (сақтандырылушы) немесе пайда алушы болып табылатын өзге тұлға осы Ережелерде көзделген барлық құжаттарды ұсынбаған жағдайда сақтандырушы оларды жетіспейтін құжаттар туралы 10 (он) жұмыс күні ішінде жазбаша хабардар етуге міндетті.

83. Сақтандырушының осы Ережелердің 81-тармағында көрсетілмеген, сақтандырушының сақтандыру төлемін жүзеге асыру туралы шешім қабылдауы үшін қажетті өзге де құжаттарды талап етуге құқығы бар.

84. Орын алған оқиға туралы неғұрлым толық ақпарат алу мақсатында сақтандырушы құзыретті органдардан (ішкі істер, өрт қадағалау органдарынан, авариялық-техникалық қызметтерден, газ желісінің авариялық қызметтерінен және т.б.), оқиғаның басталу мән-жайлары туралы ақпараты бар кәсіпорындардан, мекемелер мен ұйымдардан мәліметтер сұратуға, сондай-ақ оның туындау себептері мен мән-жайларын дербес анықтауға құқылы. Бұл ретте сақтанушы (сақтандырылушы, пайда алушы) ақпарат алуға барынша жәрдемдесуге міндетті.

85. Қажет болған жағдайда сақтандырушының тапсырмасы бойынша оқиғаның басталу себептерін және залалдың мөлшерін айқындау жөніндегі жұмысты тиісті біліктілігі бар тәуелсіз бағалаушылар/сарапшылар орындай алады.

86. Сақтандыру шартында Сақтандырушыға сақтандыру төлемі туралы шешім қабылдау үшін қажетті құжаттардың өзге тізбесі көзделуі мүмкін.

13-тарау. Сақтандыру төлемдерін жүзеге асырудың тәртібі мен шарттары. Сақтандыру төлемі немесе сақтандыру төлемінен бас тарту туралы шешім қабылдау мерзімі.

87. Сақтандырушы сақтандыру төлемін жүзеге асыру туралы шешім қабылдайды және сақтандыру төлемін жүзеге асырады не сақтандыру төлемін жүзеге асырудан бас тарту туралы шешім қабылдайды және сақтанушыға және пайда алушыға барлық қажетті құжаттарды алған сәттен бастап 15 (он бес) жұмыс күнінен кешіктірілмейтін мерзімде жазбаша дәлелді бас тартуды жібереді.

88. Сақтандырушы пайда алушыға сақтандыру төлемін сақтандыру сомасы шегінде жүзеге асырады. Сақтандыру төлемі франшизаны шегергендегі сақтандыру жағдайының басталуы нәтижесінде сақтанушы (сақтандырылушы) шеккен нақты залал мөлшерінен аспауға тиіс.

89. Сақтандыру төлемі сақтандыру шартында айқындалған франшиза (шарт қойылатын, шарт қойылмайтын) және сақтандыру сомасы ескеріле отырып, әрбір сақтандырылған объект бойынша мынадай тәртіппен жүзеге асырылады:

1) егер сақтандыру шартында сақтандыру сомасы сақтандырылған мүліктің нақты (сақтандыру) құны мөлшерінде айқындалса, сақтандыру төлемі нақты залал мөлшерінде, бірақ сақтандыру сомасы шегінде жүзеге асырылады;

2) егер сақтандыру шартында шарт жасау сәтіндегі сақтандыру сомасы сақтандырылған мүліктің нақты құнынан төмен айқындалса, сақтандыру төлемінің мөлшері сақтандыру сомасының мүліктің нақты құнына қатынасына барабар, бірақ сақтандыру сомасы шегінде айқындалады.

Бұл жағдайда сақтандыру төлемінің (СВ) мөлшері мынадай формула бойынша айқындалады:

$СВ = У \times С/СИ - F$, мұнда:

У - нақты залалдың мөлшері;

С - сақтандыру сомасы;

СИ - мүліктің сақтандыру құны;

F - франшиза;

3) егер осы тармақтың 1), 2) тармақшаларында айқындалған сақтандыру төлемінің мөлшері сақтандыру шартында белгіленген франшиза мөлшерінен аспаса, сақтандыру төлемі төленбейді;

4) егер осы тармақтың 1), 2) тармақшаларында айқындалған сақтандыру төлемінің мөлшері **шарт қойылмайтын** франшиза мөлшерінен асып кетсе, сақтандыру төлемі шартпен белгіленген шарт қойылмайтын франшиза мөлшерін шегере отырып жүзеге асырылады;

5) егер осы тармақтың 1), 2) тармақшаларында айқындалған сақтандыру төлемінің мөлшері **шарт қойылатын** франшиза мөлшерінен асып кетсе, сақтандыру төлемі франшиза шегерілмей осы тармақтың 1), 2) тармақшаларына сәйкес айқындалған мөлшерде жүзеге асырылады;

6) егер сақтандыру шартында франшиза белгіленбесе, сақтандыру төлемі осы тармақтың 1), 2) тармақшаларына сәйкес жүзеге асырылады;

90. Сақтандыру төлемі мынадай жолмен төленеді:

1) мүлік толық жоғалған (жойылған) кезде мүліктің тозуын ескере отырып, оны жөндеуге (қалпына келтіруге) жұмсалған шығындар мүліктің нақты құнының 80% -ынан асып кеткен кезде мүліктің осындай бүлінуі (толық жойылуы (жойылуы) болып есептеледі. Зақымдану дәрежесі әрбір объект бойынша жеке анықталады):

- франшизаны шегергендегі және амортизацияны ескере отырып, пайдалануға және өткізуге жарамды қолда бар қалдықтарды шегергендегі сақтандыру сомасы мөлшерінде;

- сақтанушы (пайда алушы) сақтандырушыға сақтандырылған мүлікке (абандонға) меншік құқығын

берген жағдайда франшиза шегерілген сақтандыру сомасының толық көлемінде;

2) мүлік ішінара зақымданған кезде - мүліктің зақымданған бөліктерін қалпына келтіру немесе жоғалған бөліктерін сақтандыру жағдайы басталар алдындағы жай-күйге сатып алу үшін қажетті шығыстар мөлшерінде жүзеге асырылады. Шегерімдер мөлшері сақтандыру жағдайы басталған күнгі осы заттардың нақты құнына сүйене отырып есептеледі.

91. Жөндеу-қалпына келтіру шығыстары өзіне жөндеуге арналған материалдардың құнын, жөндеу жөніндегі жұмыстарға ақы төлеуді және сақтандырылған мүлікті/әрлеу жұмыстарын сақтандыру жағдайы басталар алдындағы жай-күйіне қалпына келтіру үшін қажетті басқа да шығыстарды қамтиды. Егер зақымданған бөліктерді сақтандырылған мүліктің қауіпсіздігіне қатер төндірмей жөндеу мүмкін болғанына қарамастан ауыстыру жүргізілсе, сақтандырушы сақтанушыға (пайда алушыға) осы бөліктерді жөндеу құнын, бірақ оларды ауыстыру құнынан аспайтын мөлшерде өтейді. Жөндеу-қалпына келтіру шығыстарының сомасынан жөндеу процесінде ауыстырылатын бөлшектердің тозуына шегерімдер жүргізіледі.

92. Жөндеу-қалпына келтіру шығыстары тәуелсіз бағалаушының қорытындысы негізінде не растайтын құжаттар негізінде нақты шығындар бойынша айқындалады. Бағалауды жүргізуге арналған шығыстар сақтандырушыға жүктеледі, сақтанушы бағалау нәтижелерімен келіспеген жағдайда пайда алушының өз есебінен қайтадан бағалау тағайындауға құқығы бар.

93. Калькуляцияны жасау кезінде сақтандыру жағдайы басталған кездегі бөлшектер мен жұмыстардың қолданыстағы орташа нарықтық бағалары қолданылады.

94. Тараптар арасында шығындардың себептері мен мөлшері туралы даулар туындаған жағдайда тараптардың әрқайсысының тәуелсіз бағалау жүргізуді талап етуге құқығы бар. Тәуелсіз бағалау оны жүргізуді талап еткен тараптың есебінен жүргізіледі. Егер бағалау нәтижелерімен сақтандырушының сақтандыру төлемі бөлігінде бас тартуы негізделмегені анықталса, сақтандырушы бастапқыда төлеуден бас тартылған соманың және бағалау жүргізілгеннен кейін төленген сақтандыру төлемі сомасының арақатынасына сәйкес келетін бағалау бойынша шығыстар үлесін өзіне алады.

95. Егер сақтанушы (сақтандырылушы немесе пайда алушы) келтірілген залал үшін жауапты адамнан өтем алса, сақтандырушы келтірілген нақты залалдың мөлшері мен көрсетілген тұлғадан алынған өтем арасындағы айырма түрінде сақтандыру төлемін жүзеге асырады. Бұл ретте осы тармаққа сәйкес есептелген сақтандыру төлемінің мөлшері осы Ережелердің 89-тармағына сәйкес есептелген сақтандыру төлемінің мөлшерінен аспайды.

96. Егер сақтандыру төлемін жүзеге асырғаннан кейін сақтанушы (сақтандырылушы немесе пайда алушы) келтірілген залал үшін жауапты адамнан өтем алса, оның осы Ережелердің 89-тармақтарына сәйкес есептелген сақтандыру төлемінің бір бөлігіне ғана құқығы бар, осыған байланысты сақтандырушы сақтандыру төлемінің артық төленген сомасын қайтаруды талап етуге құқылы, ал сақтанушы келтірілген залал үшін жауапты адамнан өтем алған (сақтандырылушы, пайда алушы) сақтандырушыға артық алынған соманы қайтаруға міндетті.

97. Тараптардың келісімі бойынша нақты залалдың мөлшерін, егер бұл сақтандыру шартында айқындалмаса, тәуелсіз бағалаушы (лицензияланған бағалау компаниясы) айқындайды.

98. Залал сомасына оның жойылу (бүліну) сәтінде болуы құжаттармен немесе сақтандыру жағдайының қалдықтары мен орнын қарау арқылы дәлелденбейтін мүліктің құны енгізілмейді.

99. Сақтандыру жағдайына байланысты объектіні бұрынғы орнында қалпына келтіру мүмкін болмаған жағдайларда, олардан қалған қалдықтардың құны объектіні бөлшектеу кезінде, оның ішінде іргетасты бөлшектеу кезінде алынуы мүмкін материалдардың (кірпіш, тас, ағаш) саны бойынша ескеріледі. Бұл ретте алынуы мүмкін қалдықтардың саны тәуелсіз бағалаушының қорытындысына сәйкес қолданыстағы нормалар бойынша айқындалады.

100. Сақтандыру жағдайы нәтижесінде олардың құнсыздануы ескерілген қалдықтардың құны сақтандыру жағдайы басталған кездегі қолданыстағы бағалар бойынша айқындалады.

101. Жұмыстарды жүргізудің шұғылдығынан, мүліктің бұрынғы жай-күйінің жетілдірілуінен немесе өзгеруінен туындаған қосымша шығындар және осы сақтандыру жағдайына негізделмеген басқа да шығындар нақты залал сомасына енгізілмейді және сақтандырумен өтелмейді.

102. Нақты залалдың мөлшерін айқындау кезінде есепке алынбайды және сақтандырумен өтелмейді:

1) мүлікке техникалық, профилактикалық және кепілді қызмет көрсетуге арналған шығыстар;

2) мүлікті реконструкциялауға және қайта жабдықтауға, олардың тозуына, техникалық ақаулығына байланысты және сақтандыру жағдайына жатпайтын басқа да себептер бойынша оның жекелеген бөліктерін, бөлшектері мен тараптарын жөндеуге немесе ауыстыруға байланысты жұмыстар;

3) мүліктің бүлінуі сақтандыру жағдайынан туындамаған бөліктерін (бөлшектерін) жөндеу немесе ауыстыру құны;

4) қаралып отырған сақтандыру жағдайына болмауы тікелей қатысы жоқ жоқ бөліктердің (бөлшектердің, агрегаттардың) құны;

5) нормативтен тыс тарифтерді, бағалаулар мен коэффициенттерді қолдануға байланысты шығыстар; сақтандырылған мүлік құнының ұлғаюына әкелетін өзге шығыстар.

103. Егер сақтандыру төлемін алғаннан кейін ұрланған жылжымалы мүлік табылса, сақтанушы (сақтандырылушы, пайда алушы) 30 (отыз) жұмыс күні ішінде алынған сақтандыру төлемін сақтандырушыға қайтаруға міндетті.

104. Мүлікті залалдан сақтандыру шартының талаптарында сақтандыру төлемінің сомасы шегінде заттай нысандағы залалдың өтемақысымен сақтандыру төлемін ауыстыру көзделуі мүмкін. Бұл жағдайда сақтандырушы мүлік жойылған жағдайда сақтандыру төлемінің орнына жойылған мүліктің орнына осындай мүлікті бере отырып, заттай нысандағы залалды өтеуге құқылы.

105. Сақтанушының (сақтандырылушының) шығындарды болдырмау немесе азайту мақсатында шеккен шығыстарын, егер мұндай шығыстар құжатпен расталса және қажет болса немесе сақтандырушының нұсқауларын орындау үшін жүргізілген болса, тіпті тиісті шаралар сәтсіз болса да, сақтандырушы өтеуге тиіс.

Мұндай шығыстар нақты мөлшерде өтеледі, алайда сақтандыру төлемінің және шығыстар өтемақысының жалпы сомасы сақтандыру шартында көзделген сақтандыру сомасынан (жауапкершіліктің шекті көлемінен) аспауы үшін. Егер шығыстар сақтанушының (сақтандырылушының) сақтандырушының нұсқауларын орындауы нәтижесінде туындаған болса, олар сақтандыру сомасына қатысы жоқ толық мөлшерде өтеледі.

106. Сақтандырушы сақтанушының (сақтандырылушының) ықтимал залалдарды азайту үшін оған әдейі ақылға қонымды және қолжетімді шаралар қолданбауы салдарынан туындаған залалдар бөлігінде сақтандыру төлемін жүзеге асырудан босатылады.

107. Егер сақтанушы (сақтандырылушы немесе пайда алушы) сақтандыру төлемін жүзеге асыру үшін қажетті құжаттарды ұсынбаса немесе жағдайдың басталу мән-жайларына, залалға және оның мөлшеріне қатысты көрінеу жалған мәліметтер берсе, сақтандыру төлемі жүзеге асырылмайды.

108. Сақтандыру төлемі жүзеге асырылған сақтандыру шарты, егер сақтандыру шартында өзгеше көзделмесе, оның қолданылу мерзімінің соңына дейін сақтандыру сомасы мен жүзеге асырылған сақтандыру төлемінің мөлшері арасындағы айырмаға тең мөлшерде күшін сақтайды.

109. Сақтандыру төлемін уактылы жүзеге асырмағаны үшін сақтандырушы Қазақстан Республикасы Азаматтық кодексінің 353-бабына сәйкес жауаптылықта болады.

110. Сақтандырушының сақтандыру төлемін жүргізуден бас тартуына сақтанушы, сақтандырылған адам немесе пайда алушы сақтандырушының мекенжайына шағым-талап жіберілгеннен кейін сақтандырушының бас офисі нақты орналасқан жердегі сотқа шағым жасауы мүмкін.

111. Сақтандырушы, егер сақтандыру жағдайы оның салдарынан болса, сақтанушыға сақтандыру төлемінен толық немесе ішінара бас тартуға құқылы:

1) сақтанушының, сақтандырылушының және/немесе пайда алушының сақтандыру жағдайының туындауына бағытталған не қажетті қорғаныс және аса қажеттілік жағдайында жасалған іс-әрекеттерді қоспағанда, оның басталуына ықпал ететін қасақана іс-әрекеттері;

2) сақтанушының, сақтандырылушының және/немесе пайда алушының заң актілерінде белгіленген тәртіппен қасақана қылмыстар немесе сақтандыру жағдайына себептік байланыстағы әкімшілік құқық бұзушылықтар деп танылған іс-әрекеттері.

112. Сақтандырушының сақтандыру төлемін жүзеге асырудан бас тартуына мыналар да негіз болуы мүмкін:

1) сақтанушының сақтандырушыға сақтандыру объектісі, сақтандыру тәуекелі, сақтандыру жағдайы және оның салдары туралы көрінеу жалған мәліметтер беруі;

2) егер бұл өзгерістер сақтандыру тәуекелінің ұлғаюына әсер етсе, сақтанушының шарт жасасу кезінде сақтандырушыға хабарламаған жағдайлардағы елеулі өзгерістер туралы сақтандырушыға хабарламауы;

3) сақтанушының сақтандыру жағдайынан болатын залалды азайту жөнінде қасақана шаралар қолданбауы;

сақтанушының залалды келтіруге кінәлі адамнан тиісті өтем алуы;

4) сақтанушының сақтандырушыға сақтандыру жағдайының басталу мән-жайларын тергеуге және ол келтірген залалдың мөлшерін белгілеуге кедергі жасауы;

5) сақтандырушының сақтандыру жағдайының басталғаны туралы уақтылы хабардар етпеу;

6) сақтанушының сақтандыру жағдайының басталуына жауапты тұлғаға өзінің талап ету құқығынан бас тартуы, сондай-ақ сақтанушыға талап ету құқығының ауысуы үшін қажетті құжаттарды сақтандырушыға беруден бас тартуы;

7) сақтандырушыға сақтандыру аумағында сақтандыру жағдайы кезінде сақтандырылған тауардың орналастырылғанын растайтын қойма есебінің құжаттарын ұсынбау.

113. Сақтандырушының, егер сақтандыру төлемін жүзеге асыру туралы шешімді белгіленген мерзімде қабылдау мүмкін болмаса, құзыретті органдар сақтанушыға қарсы қылмыстық іс қозғаған жағдайда, ұсынылған құжаттарға қосымша ақпарат не мәліметтер талап етілетін жағдайда сақтандыру төлемін кейінге қалдыруға құқығы бар сақтандыру жағдайының басталуына әкеп соққан мән-жайларды және оларға келтірілген залалдарды - тергеп-тексеру аяқталғанға дейін, сондай-ақ сақтандырушы өзінің тергеп-тексеруін жүзеге асырған жағдайда тергеп-тексеру жүргізіледі.

114. Егер сақтанушы жеке тұлға болса, онда ұзартудың шекті мерзімі қарау және сақтандыру төлемі туралы шешім қабылдау мерзімі өткен сәттен бастап 15 жұмыс күнін құрайды. Егер қылмыстық қудалау органдары және/немесе заңды күшіне енген сот шешімімен сақтандырушының сақтандыру төлемін жүзеге асыруға негіздемесі жоқ екендігі анықталса, онда сақтанушы сақтандырушыға хабарлаған сәттен бастап 1 жұмыс күні ішінде төленген сақтандыру төлемін қайтаруды жүзеге асыруға міндетті.

14-тарау. Суброгация

115. Сақтандыру төлемін жүзеге асырған сақтандырушыға төленген сома шегінде сақтанушының (сақтандырылушының) сақтандыру нәтижесінде өтелген залалдар үшін жауапты тұлғаға қоятын талап ету құқығы ауысады.

116. Сақтанушы (сақтандырылушы) сақтандыру төлемін алған кезде сақтандырушыға өзінде бар барлық құжаттар мен дәлелдемелерді беруге және оған сақтандырушының өзіне ауысқан талап ету құқығын жүзеге асыру үшін қажетті барлық мәліметтерді хабарлауға міндетті.

117. Егер сақтанушы (сақтандырылушы) сақтандырушы өтеген залалдар үшін жауапты тұлғаға талап қою құқығынан бас тартса немесе бұл құқықты жүзеге асыру сақтанушының (сақтандырылушының) кінәсінен мүмкін болмаса, сақтандырушы сақтандыру төлемін толық немесе тиісті бөлігін жүзеге асырудан босатылады және артық төленген соманы қайтаруды талап етуге құқылы.

15-тарау. Қосарланған сақтандыру

118. Қосарланған сақтандыру - бұл бір объектіні бірнеше сақтандырушыда олардың әрқайсысымен дербес сақтандыру шарттары бойынша сақтандыру.

119. Қосарланған сақтандыру кезінде сақтандырушы сақтанушымен жасалған сақтандыру шарты шегінде пайда алушының алдында мүлкітік жауапкершілікте болады, алайда пайда алушының барлық сақтандырушылардан алған сақтандыру төлемдерінің жалпы сомасы нақты залалдан аспауға тиіс.

120. Қосарланған сақтандыру кезінде, сақтандыру жағдайы басталғаннан кейін сақтанушы сақтандырушыға өзге сақтандыру компанияларында сақтандыру төлемі мәселесін реттеуге қатысты барлық мәліметтерді, оның ішінде өзге сақтандыру компанияларынан алынған сақтандыру төлемінің мөлшері туралы мәліметтерді беруге міндетті.

121. Қосарланған сақтандыру кезінде сақтандырушы сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиғаның себептері мен мән-жайларын басқа сақтандыру ұйымдарымен бірлесіп анықтауға құқылы.

16-тарау. Сақтандыру шартының шарттарын тоқтату және өзгерту шарттары

122. Сақтандыру шартының (полистен басқа) талаптары тараптардың қосымша келісімге қол қоюы арқылы ғана өзгертілуі мүмкін, ол оның ажырамас бөлігін құрайды.

123. Мынадай жағдайларда Сақтандыру шартына өзгерістер мен толықтырулар енгізіледі:

1) сақтанушыны ауыстыру;

2) тәуекел дәрежесінің және сақтандыру сомасы/сыйлықақы мөлшерінің өзгеруі;

3) Ережеде/Сақтандыру шартында көзделген өзге де жағдайлар.

124. Шарттың қолданылуы мынадай жағдайларда тоқтатылады:

1) сақтандыру шартының қолданылу мерзімінің аяқталуы;

2) Сақтандыру шартында көрсетілген мерзімдерде және тәртіппен сақтандыру сыйлықақысын, сақтандыру жарнасын төлеуді жүзеге асырмау;

3) тараптардың келісімі бойынша;

4) сақтандырушының Сақтандыру шартының талаптарында айқындалған сақтандыру сомасы мөлшерінде сақтандыру төлемін (сақтандыру төлемдерін) жүзеге асыруы.

5) Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерінде көзделген тәртіппен сақтандырушы берген сақтандыру полисіне енгізілген шарттар мен мәліметтер өзгерген;

125. Қазақстан Республикасы Азаматтық кодексінің 841-бабының 1-тармағында көрсетілген негіздер бойынша. Көрсетілген жағдайларда сақтандыру шарты шартты тоқтату үшін негіз ретінде көзделген мән-жайлар туындаған кезден бастап тоқтатылды деп есептеледі, бұл туралы мүдделі тарап екінші тарапты 10 күнтізбелік күн ішінде жазбаша түрде хабардар етуге тиіс. Хабарлама мерзімі өткен жағдайда, шартты бұзу екінші тараптың бұзу туралы хабарламаны алған күнінен бастап жүзеге асырылады.

126. Сақтанушы сақтандыру шартынан кез келген уақытта бас тартуға құқылы.

127. Осы Ереженің **124-тармағының 3-тармақшасы** бойынша Шартты мерзімінен бұрын бұзу ниеті туралы Тараптар бұзудың болжамды күніне дейін кемінде 30 (отыз) күнтізбелік күн бұрын бір-бірін хабардар етуге міндетті.

128. Егер Сақтандыру шартының қолданылуы осы Ереженің **124-тармағының 1,2,4-тармақшасына** сәйкес тоқтатылған жағдайларда Сақтандыру шартын мерзімінен бұрын бұзу туралы хабарлама талап етілмейді.

129. Сақтандырушы таратылған кезде сақтандыру сыйлықақысын (сақтандыру жарнасын) қайтару Қазақстан Республикасының сақтандыру және сақтандыру қызметі туралы заңнамасында белгіленген кредиторлардың талаптарын қанағаттандыру кезектілігіне сәйкес жүзеге асырылады. Кезекті сақтандыру жарнасы уақытылы төленбеген жағдайда, сақтандыру сыйлықақысын бөліп төлеу кезінде сақтандыру шарты бойынша сақтандыру қорғауының қолданылуы кезекті сақтандыру жарнасын төлеу мерзімі өткен күннен кейінгі күннен бастап тоқтатыла тұрады және сақтандыру жағдайы басталған кезде сақтандырушы осы кезеңде сақтандыру төлемінен бас тартуға құқылы. Сақтандыру арқылы қорғау шартта/полисте белгіленген тәртіппен кезекті жарна төленген кезден бастап жаңартылады.

130. **124-тармақтың 3-тармақшасына** сәйкес сақтандыру шарты мерзімінен бұрын тоқтатылған кезде сақтандырушының мынадай формула бойынша есептелетін сақтандыру сыйлықақысының бір бөлігін ұстап қалуға құқығы бар:

ЧСП = СП * n/N, мұнда:

ЧСП - сақтандырушы ұстайтын сақтандыру сыйлықақысының мөлшері (теңгемен);

СП - төленген сақтандыру сыйлықақысының мөлшері (теңгемен);

n - шарт/полис күшіне енген сәттен бастап өтініш берген күнді қоса алғанда, оның мерзімінен бұрын тоқтатылған сәтке дейін өткен мерзім (күндермен);

N - сақтандыру полисін жасау мерзімі (күндермен).

131. Осы Ережелердің **124-тармағының 2-тармағында** көзделген негіздер бойынша сақтанушының талап етуі бойынша Шарт мерзімінен бұрын тоқтатылған кезде сақтандырушыға төленген сақтандыру сыйлықақысы не оның бір бөлігі қайтарылуға жатпайды.

132. Егер сақтанушының талаптары сақтандырушының сақтандыру шартының талаптарын орындамауына немесе тиісінше орындамауына байланысты болса, онда сақтандырушы сақтанушыға өзі төлеген сақтандыру сыйлықақысын толық қайтарады.

133. Шартты мерзімінен бұрын тоқтатқан кезде сақтандырушының талабы бойынша соңғысы сақтанушыға ол төлеген сақтандыру сыйлықақысын сақтандыру сыйлықақысының жалпы сомасының кемінде 10% мөлшерінде істі жүргізуге жұмсалған шығыстарды шегере отырып, сондай-ақ Шарт бойынша осы сақтандыру объектісіне қатысты жүргізілген сақтандыру төлемдерін шегере отырып, Шарттың қолданылуының аяқталмаған кезеңі үшін қайтарады. Егер сақтандырушының талаптары сақтанушының Шарт талаптарын орындамауына немесе тиісінше орындамауына байланысты болса, онда сақтандырушы сақтанушыға өзі төлеген сақтандыру сыйлықақыларын қайтармайды.

134. Сақтанушы – жеке тұлға сақтандыру шартынан ол жасалған күннен бастап он төрт күнтізбелік күн ішінде бас тартқан жағдайда, Сақтандырушы алынған сақтандыру сыйлықақысын (сақтандыру жарналарын) сақтандыру әрекет еткен уақытқа пропорционалды сақтандыру сыйлықақысының (сақтандыру жарналарының) бір бөлігін және сақтандыру шартын бұзуға байланысты шығыстарды, алынған сақтандыру сыйлықақысының (сақтандыру жарналарының) он пайызынан аспайтын мөлшерде шегере отырып, Сақтанушыға қайтаруға міндетті.

135. Сақтандыру шартын жарамсыз деп танудың талаптары, негіздері мен салдары Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексіне сәйкес айқындалады.

17-тарау. Дауларды шешу тәртібі

136. Осы Ережелердің негізінде жасалған сақтандыру шартынан туындайтын дауларды тараптар келіссөздер жолымен тікелей қарайды.

137. Сақтандыру шартының тараптары дауды келіссөздер жолымен шешу мүмкіндігі болмаған кезде сот органдарына өтініш жасағанға дейін туындаған келіспеушіліктің себептерін негіздей отырып, екінші тарапқа жазбаша шағым-талап жіберуге міндетті. Шағым екі апта мерзімде қаралуға тиіс.

18- тарау. Басқа шарттар

138. Осы Ережелермен тікелей реттелмеген құқықтық қатынастарға Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасының нормалары, сондай-ақ Сақтандыру шартында белгіленген талаптар қолданылады.

139. Сақтандыру шартын іске асыру процесінде туындайтын барлық даулар мен келіспеушіліктерді тараптар келіссөздер жолымен шешеді. Келісімге қол жеткізілмеген жағдайда даулар Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес сотта шешіледі.

140. Сақтанушы сақтандырушының мүдделеріне қарсы бағытталған іс-әрекеттер жасамауға, сондай-ақ қандай да бір міндеттемелер қабылдамауға міндетті; қандай да бір ұсыныс қабылдамауға; сақтандырушының жазбаша келісімінсіз осы сақтандыру жағдайына қатысы бар төлемдерді жасамау және қандай да бір төлемдерді жасауға уәде бермеу.

141. Сақтандыру шартын жасаған кезде тараптар осы Сақтандыру ережелерінің жекелеген ережелерін өзгерте (алып тастай) алады және/немесе сақтандыру шартын Қазақстан Республикасының заңдарына және Ережеге қайшы келмейтін өзге де ережелермен толықтыра алады.

142. Шартты орындау барысында Сақтандырушы мен Сақтанушы сыбайлас жемқорлықтың алдын алу үшін барлық қажетті шараларды қабылдауға және Сақтандырушының сыбайлас жемқорлыққа қарсы заңнамасы мен сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатын сақтауға міндеттенеді, оның ішінде Шарттың әрбір тарапы, олардың үлестес (өзара байланысты) тұлғалары, қызметкерлері мен делдалдары тікелей де, жанама түрде де ақша қаражатын, гонорарларды, қарыздарды, сыйлықтарды, өзге де орынсыз төлемдерді немесе артықшылықтар мен жеңілдіктерді жеке мақсатта да, үшінші тұлғалардың пайдасына да ұсынуға немесе төлеуге, сондай-ақ Шарт бойынша олардың әрекеттері мен шешімдеріне ықпал ету немесе оны орындауға байланысты өзге де заңсыз артықшылықтар алу мақсатында құқылы еместігіне кепілдік береді.

19-тарау. Экономикалық санкциялар, КЖ/ТҚ/ЖҚҚТҚҚ бойынша ескертпе

143. Сақтанушы шарт жасалған күні және оның қолданылу мерзімі ішінде растайды және кепілдік береді:

- 1) Сақтанушы да, оның үлестес тұлғалары да, бенефициарлық иеленушілер/бақылаушы тұлғалар да (бар болса) Сақтандырылған тұлға және (немесе) Пайда алушы Санкциялық тұлғалар болып табылмайды;
- 2) шарт жасау және орындау Экономикалық санкцияларды бұзуға әкеп соқпайды;
- 3) сақтандыру Экономикалық санкцияларда тыйым салынған операцияларды/пайдаларды жасау үшін пайдаланылмайды және пайдаланылмайды және Санкциялы тұлғалардың пайда алуына бағытталмайды.

144. Сақтанушы міндеттенеді:

- 1) Сақтанушының/Сақтандырылған тұлғаның/Пайда алушының/банктің санкциялық мәртебесіне әсер

ететін кез келген өзгерістер туралы 3 (үш) жұмыс күні ішінде Сақтандырушыны хабардар етуге;
2) Сақтандырушының сұрау салуы бойынша санкциялық тексеру үшін қажетті құжаттар мен мәліметтерді (оның ішінде иелену/бақылау құрылымы, бенефициарлар, төлемнің мақсаты, қызметтерді жеткізу/көрсету бағыты туралы - егер қолданылса) ұсынуға;

3) пайда алушының/төлемді алушының (егер Сақтанушыдан ерекшеленсе) Сақтандырушының талабы бойынша тексеру үшін мәліметтерді ұсынуын қамтамасыз етуге.

145. Шарттың өзге талаптарына қарамастан, сақтандырушы сақтандыру төлемін/өтемақыны жүзеге асыруға немесе өзге түрде міндеттемелерін орындауға міндетті емес, егер мұндай орындау мынадай дәрежеде болса:

1) Экономикалық санкциялармен тыйым салынған;

2) Сақтандырушының, оның қайта сақтандырушыларының, банктерінің, төлем агенттерінің Экономикалық санкцияларды бұзуына әкеледі/әкелуі мүмкін және (немесе) көрсетілген тұлғаларға санкцияларды қолданудың елеулі тәуекелін туғызады.

146. 145-тармақта көрсетілген жағдайларда Сақтандырушы міндеттемелерді орындауды заңды және іс жүзінде жүзеге асырылатын кезге дейін тоқтата тұруға не тыйым салынған бөлігін орындаудан бас тартуға құқылы. Егер шарт жасалған күннен кейін жаңа санкциялар енгізілсе/қолданыстағы санкциялар өзгертілсе және бұл шарттың орындалуын заңсыз, мүмкін емес немесе айтарлықтай қиындататын болса, қозғалған тарап растайтын материалдарды (болған жағдайда) қоса бере отырып, басқа тарапты 5 (бес) жұмыс күні ішінде хабардар етеді.

147. Сақтандырушы қаржы мониторингінің субъектісі болып табылады және КЖ/ТҚ/ЖҚҚТҚҚ туралы заңнамада көзделген жағдайларда және тәртіппен Сақтанушыны/Сақтандырылушыны/Пайда алушыны (олардың өкілдерін) және бенефициарлық меншік иесін тиісінше тексеруді жүзеге асырады.

Тиісті тексеру мақсатында Сақтандырушы Сақтанушыдан (оның өкілінен) бенефициарлық меншік иесін сәйкестендіру/верификациялау, анықтау үшін қажетті немесе жеткілікті мәліметтер мен құжаттарды, сондай-ақ салық резиденттігі, қызмет түрі және қаржыландыру көзі туралы мәліметтерді сұратуға құқылы. Сақтанушы (оның өкілі) бенефициарлық меншік иелері туралы мәліметтерді қоса алғанда, мұндай мәліметтер мен құжаттарды Сақтандырушы сұратқан мерзімде және көлемде ұсынуға міндеттенеді.

Сәйкестендіру шараларын (оның ішінде клиент/бенефициарлық меншік иесі бойынша) сақтандыру ұйымы сақтандыру сыйлықақысын төлегенге және (немесе) сақтандыру төлемін жүзеге асырғанға дейін (заңда және Сақтандырушының ішкі бақылау қағидаларында көзделген жағдайларда) қолданады. Егер Сақтандырушы заңда көзделген жағдайларда тиісті тексеру шараларын қабылдай алмаса, Сақтандырушы заңда тікелей көзделген жағдайларда іскерлік қатынастарды орнатудан (шарт жасасудан/ұзартудан) және/немесе операциялар жүргізуден бас тартуға және/немесе іскерлік қатынастарды тоқтатуға (оның ішінде шартты тоқтатуға) құқылы.

148. Қатынастар кірістерді заңдастыру (жылыстату) және/немесе терроризмді қаржыландыру мақсатында пайдаланылады деген күдік болған кезде сақтандырушы іскерлік қатынастарды орнатудан/жалғастырудан және/немесе операциялар жүргізуден бас тартуға және/немесе іскерлік қатынастарды тоқтатуға құқылы.

149. Ұйымның/тұлғаның тиісті тізімдерге (соның ішінде терроризм мен экстремизмді қаржыландырумен байланысты ұйымдар мен тұлғалар тізбесіне және т.б.) енгізілгені туралы ақпарат алынған жағдайда, Сақтандырушы заңда белгіленген мерзімдерде операцияларды бұғаттау бойынша шаралар қабылдауға міндетті, соның ішінде сақтандыру төлемін жүзеге асыру және/немесе шарт мерзімінен бұрын тоқтатылған кезде сақтандыру сыйлықақысын (оның бір бөлігін) қайтару бойынша операцияларды жүргізуден бас тартуға міндетті, заңда көзделген ерекшеліктерді (атап айтқанда, міндетті сақтандырудың жекелеген түрлері бойынша) ескере отырып.

150. КЖ/ТҚ/ЖҚҚТҚҚ туралы заңнамаға сәйкес жүзеге асырылған бас тарту, операцияларды тоқтата тұру/бұғаттау, сондай-ақ іскерлік қатынастар орнатудан бас тарту немесе оларды тоқтату шарт талаптарын бұзғаны үшін Сақтандырушының азаматтық-құқықтық жауапкершілігіне негіз болып табылмайды.

151. Егер осы ескертпе бойынша Сақтанушының кез келген мәлімдемесі/кепілдігі жалған/дәйексіз/дәл емес болып шықса, Сақтанушы мұндай бұзушылық салдарынан туындаған тікелей залалдарды (соның ішінде тексерулерге, заңдық сүйемелдеуге және банк комиссияларына арналған ақылға қонымды шығыстарды) Сақтандырушының талабы алынған күннен бастап 10 (он) жұмыс күні ішінде Сақтандырушыға өтеуге міндеттенеді.